

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

**Motivace k výtvarnému umění prostřednictvím výtvarných
technik v pedagogice volného času**

(mladší školní věk)

Vedoucí práce: Mgr. Irena Kovářová

Autor práce: Jana Placerová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: VI.

2009

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

23. dubna 2009

vlastnoruční podpis studentky

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Ireně Kovářové za cenné rady, připomínky
a metodické vedení práce.

Obsah

Obsah	4
Úvod	7
Teoretická část diplomové práce.....	9
1 Výtvarné umění	9
1.1 Historie výtvarného umění v Čechách	9
1.2 Druhy výtvarného umění	12
1.2.1 Základní funkce umění ve volném čase	13
1.3 Výtvarné umění a dětský projev	14
1.4 Výchova uměním	15
2 Výtvarné techniky	17
2.1 Vybrané výtvarné techniky	20
3 Motivace	20
3.1 Pojem motivace	21
3.2 Druhy motivace	21
3.3 Motivace ve výtvarné činnosti	22
4 Kreativita	23
4.1 Rozvoj a podpora tvořivosti	23
5 Mladší školní věk	25
5.1 Charakteristika období mladšího školního věku	25
5.1.1 Tělesný a pohybový vývoj	28
5.2 Výtvarný projev dítěte mladšího školního věku	28
5.2.1 Praktické aspekty při výtvarné činnosti dítěte ml. šk. věku	29
5.3 Kresba dětí mladšího školního věku	31
5.4 Dětská představivost	33
1.1.1 Fantazie	34

1.1.1.1 Dětská fantazie	34
1.1.1.2 Fantazie a umění	34
5.5 Dětská hra a umění	34
2 Školní družina	36
2.1 Výtvarné činnosti ve školní družině	37
2.2 Výchova výtvarným uměním ve školní družině	39
2.2.1 Modelování ve školní družině	40
2.2.2 Kreslení ve školní družině	41
2.2.3 Malování ve školní družině	42
3 Pedagogika volného času	43
3.1 Pojem volný čas	44
3.2 Zájmové činnosti	47
3.2.1 Zájmová činnost esteticko-výchovná	48
3.2.2 Zájmová činnost pracovně technická	48
4 Pedagog volného času	49
4.1 Osobnost pedagoga volného času	50
Praktická část práce.....	52
Výtvarný projekt „lesy – louky“	
5 Úvod do praktické části	52
5.1 Charakteristika výtvarného projektu „lesy – louky“	52
5.1.1 Cíl projektu	53
5.1.2 Postup činností	53
9.2.1 Jednotlivé činnosti zahrnuté do projektu – část lesy.....	54
9.2.1.1 Barevné stromy a stromky	54
9.2.1.2. Zvířátka z keramiky	55
9.2.1.3 Barevné houby	57
9.2.1.4 Stavíme domečky pro zvířátka v opravdovém lese	58
9.2.1.5 Nezbední pavoučci	59
9.2.1.6 Zajímavé postavičky z přírodních materiálů	60
9.2.2 Jednotlivé činnosti zahrnuté do projektu – část louky	62

9.2.2.1 Neobyčejné květináčky	62
9.2.2.2 Květy do neobyčejných květináčků	63
9.2.2.3 Kamínková zvířátka	64
9.2.2.4 Kouzelní motýlci	66
9.2.2.5 Kytičky na hlavičky	67
9.2.2.6 Já – celá postava	68
Závěr	70
Seznam literatury	72
Seznam příloh	76
Přílohy	77
Abstrakt	91
Abstract	92

Úvod

Téma diplomové práce má název: „*Motivace k výtvarnému umění prostřednictvím výtvarných technik v pedagogice volného času*“ pro mladší školní věk. Proto se také ve své diplomové práci věnuji definici mladšího školního věku a specifických rysů objevujících se v tvořivé činnosti. V praktické části se specializuji na děti prvních a druhých tříd základních škol, navštěvujících školní družinu.

Děti mladšího školního věku výtvarné tvoření velice baví a činnosti spojené s tvořením jsou pro ně zajímavé. To dokazují i nabídky mnoha volnočasových středisek. Hojně navštěvované jsou především kroužky slibující tvořivou výtvarnou činnost. Děti baví experimentovat, rozvíjet svou fantazii. Mnohé činnosti jsou pro jednotlivce nákladné buď finančně, časově nebo prostorově. U výtvarné činnosti se dá i relaxovat, odreagovat se od problémů, zapomenout na trápení a každodenní starosti.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou, praktická obsahuje výtvarný projekt.

V první části – tedy v teoretické části práce objasňuji a popisuji pojmy: výtvarné umění – jeho druhy a funkce, výtvarné techniky – výběr některých zajímavých výtvarných technik, motivace – její druhy, kreativita – její důležitost.

Dále se v teoretické části práce zmiňuji o charakteristice mladšího školního věku, kterému je v práci věnovaná větší část. Protože charakteristika mladšího školního věku je důležitá i pro následné kapitoly a především pro praktickou část diplomové práce.

V diplomové práci se nachází část o školní družině – většina dětí mladšího školního věku navštěvuje školní družinu. Dotčena je i tematika pedagogiky volného času – jako důležitou součást výchovy mimo vyučování. Také se v práci pojednává o pedagogovi volného času, jaký by měl být ideální pedagog volného času, jeho osobnost.

V praktické části diplomové práce jsem stanovila jako cíl metodiku projektu, který se zaměřuje na výtvarnou činnost dětí mladšího školního věku. Většina dětí mladšího školního věku navštěvuje školní družinu, přesné stanovení věkové kategorie je obtížné, tak jsem zvolila děti první a druhé třídy. Projekt je tedy vhodný pro realizaci ve školní družině s vlastní třídou. Tato praktická část diplomové práce je doplněná fotografiemi prací dětí a různým použitým motivujícím materiálem. Projekt rozvíjí u dětí tvořivost, motivaci, aktivitu, ekologické cítění. Také je velice důležitý rozvoj spolupráce a komunikace mezi dětmi.

Název projektu „lesy – louky“ napovídá, že v praktické části diplomové práce je u dětí rozvíjena sounáležitost a správné chování k přírodě, k ekologickému přístupu. Protože příroda kolem nás je poničená - nejúčinnějším prostředkem k její obnově a ochraně je účinná ekologická výchova. A účinná je jen tehdy, pokud děti dokáže zaujmout. Vztah k přírodě je totiž v úzkém spojení s úrovní vzdělání člověka a jeho mravní stránkou. Děti by se během tohoto projektu měly naučit chápat význam rostlin a živočichů v přírodě a s jejich zacházením; vztahy mezi jednotlivými živočichy a rostlinami – jejich návaznost na sebe (potravní řetězec).

Použitá literatura v diplomové práci je především z oblasti pedagogiky, psychologie, výtvarného umění. V praktické části je použita literatura dětská a různé knihy plné her, a nápadů pro výtvarnou činnost.

1 Výtvarné umění

1.1 Historie výtvarného umění v Čechách¹

Začátky výtvarného umění na území Čech sahají do gravettské a magdalénské kultury mladšího paleolitu (40.000 až 10.000 př. n. l.). Od neolitu (8. až 6. tisíciletí př. n. l.) se uplatňují středomořské motivické a slohotvorné vlivy. Zejména geometrický ornament aplikovaný na keramice, stylizované postavy kultovního charakteru, figurky domestikovaných zvířat a symbolické znaky. Geometrický ráz výtvarné kultury se udržuje přes bronzovou dobu až do halštatského období.

Od 8. století sílily umělecká řemesla (ostruhy, zbraně, pásy, šperky), soustředěná do několika center, ovlivňovaná pozdně antickými prvky a eurasijskými nomádky motivy avarského původu. Rozvíjí se monumentální architektura kamenných kostelů, dispozičně ovlivněná bavorskou a adriatickou oblastí, a zejména umělecké řemeslo vynikající úrovně, reprezentované zvláště zlatnictvím (náušnice, prsteny, přívěsky s antickými gemami, zlatnický zdobená kování, nákončí, ostruhy) a sklářstvím, na něž navazuje další vývoj umění na našem území.

Od 2. poloviny 9. století proniká velkomoravské umění do Čech, zvláště architektura typem rotundy. Po zániku Velkomoravské říše se těžiště uměleckého vývoje přenáší do Čech současně se změnou orientace na Bavorsko a Sasko, například ottonské prvky klášterních a hradních bazilik (sv. Jiří a sv. Vít na Pražském hradě, Břevnov, sv. Václav ve Staré Boleslavi).

¹ Srov. pojem *Výtvarné umění*. [cit. 2009-04-10]. Dostupný na [www: http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=169](http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=169)

Od 10. století se také začíná se rozvíjet knižní malba.

V 11. století se pod jihoněmeckým vlivem rozvíjí architektura (vyšehradské baziliky sv. Vavřince a sv. Petra a Pavla), sochařství reprezentují keramické dlaždice s figurálními a zvířecími motivy.

Ve 12. století dosahuje románské umění středoevropské úrovně a je obohacováno západními podněty prostřednictvím nových řádů. Budují se knížecí sídla s paláci typu falce (Znojmo, Olomouc, Praha). Českou románskou architekturu charakterizují hladké plochy stěn, architektonické detaily jsou poměrně vzácné, rustikální sochařství je vázáno na architekturu (reliéfy tympanonů v Hrusicích).

13. století, období nástupu gotického umění v českých zemích je charakterizováno nově se formujícím hospodářským životem, sociální skladbou a životním stylem, jejichž vyjádřením je výstavba královských a šlechtických hradů, kolonizační proces a rozsáhlá urbanizace. Rozvíjí se dřevěná i monumentální kamenná plastika, dvorské umělecké řemeslo (Otakarův kříž, jezdecké a majestátní pečete) i gotické malířství, překonávající vlivem byzantské malby pozdně románské expresivní formy (nástěnné malby v Písku).

Ve 14. století je hlavní rozvíjející se řezbářství, zvláště mystické jsou krucifixy (Jihlava) a sochy madon s dítětem. Vrcholným obdobím českého gotického umění je vláda Karla IV. a Václava IV., kdy se české země stávají jedním z hlavních center evropské kultury. Ohniskem dvorské knižní malby bylo skriptorium Jana ze Středy, rozvíjelo se zlatnictví a vyšíváctví, dvorské umění václavského období má intimní charakter, uplatňovaný zejména při výzdobě královských hradů a v knižní malbě, společenská základna umění se koncem století rozšiřuje.

Na přelomu 15. a 16. století dochází k importům jednotlivých italských prvků a hlubšímu vyrovnávání se smyslem nového renesančního umění. První renesanční stavbou je letohrádek královny Anny budovaný v letech 1536–1563.

Přestavují se císařské (Poděbrady, Mělník) a budují šlechtické zámky (Litomyšl, Český Krumlov, Třeboň, Jindřichův Hradec), nejčastěji ve formě troj- a čtyřkřídlých dispozic s loggiemi, s nástěnnými malbami.

V poslední čtvrtině 17. století se v jižních Čechách se formuje skupina kostelů kupících menší kaple kolem ústředního prostoru.

V první třetině 18. století vrcholí střetnutí domácí reformační tradice s katolictvím, projevující se v umění dramatickými formami. V sochařství působí F. M. Brokof a tvořící sochy pro Karlův most, výzdobu kostelů a paláců. Malířství ovlivňované osobnostmi a M. Halbaxe vrcholí v Brandlově syntéze barokních prvků (temnosvit, dramatický a kontrastní kolorit, vzrušený pohyb), uplatňované zejména v portrétech a oltářních obrazech. Malířství reprezentující intimní drobnomalby Grundovy a iluzivní fresky Palkovy josefínské reformy uzavírají období baroka v Čechách.

Rozvíjející se klasicismus konce 18. století (Tylovo divadlo) vrcholí na začátku 19. století empírem, přežívajícím v užitém umění do 30. let. V sochařství se uplatňuje náhrobní a pomníková plastika, rozvíjí se grafika. Kolem poloviny 19. století vrcholí romantické období sochařství a zároveň se konstituují umělecké organizace a instituce, do poloviny 19. století dospívá české výtvarné umění do klasické fáze dílem J. Mánesa.

Počátkem 20. století je významnou součástí českého výtvarného umění volná, ilustrační a časopisecká grafika reagující od přelomu století na umění výboje i sociální poslání. Evropského významu dosáhla česká sociální grafika 20. let (M. Holý, J. Rambousek, V. Sedláček) a politická grafika a karikatura období protifašistického odporu (F. Bidlo, J. Čapek). Sochařství sdílelo s malířstvím evropskou orientaci, uplatňovanou na domácí výtvarnou a myšlenkovou tradici. Po Únoru 1948 nastoupilo české výtvarné umění cílevědomě cestu k socialistickému životnímu názoru. Po určitých estetických omylech z 50. let se

vyvíjelo rychle kupředu. Jedním z nejkladnějších přínosů nového výtvarného umění se stal nástup a rozkvět monumentálního umění. Sgrafita A. Zábranského naznačila obsahovou přesvědčivost staré renesanční techniky, podložené některými formovými prvky z tradice lidové výtvarnosti a ohlasem kresebnosti M. Alše. Vedle medailérské práce (O. Španiel) se úspěšně rozvinula i drobná žánrová plastika (K. Hladík). V 50. letech došlo i k novému rozkvětu textilního umění a k obnovení jeho dekorativně monumentální funkce. V malbě došlo k historicky významnému oživení krajinářství, zvláště když se tvořivost mohla opřít o řadu vyzrálých uměleckých osobností. Nepochybnou jistinou umění tohoto údobí a jeho pevným odkazem nepřestává být široká oblast grafiky, navazující plynule na velkou a nepřerušenu tradici spadající až do konce 19. století. Rozvíjela se rušná tvořivost v různých technikách, od podobizny přes krajinu až k vedutě. Mnoho umělců zasahovalo do ilustrace, jejímuž rozkvětu dalo mocný impuls nakladatelské podnikání. J. Lada a K. Svoboda, vyrostli v prvořadě ilustrátory publikací. V oblasti užitého umění realizovaného v nejrůznějších technikách a materiálech zůstává zejména sklo (L. Smyčková) a porcelán (O. Eckert, manželé Radovi) vedle kovu či dřeva náročnou polohou řemeslné práce. Průmyslové výtvarnictví vytvořilo charakter českému designu, uplatňujícího se především ve tvarování strojů a nástrojů.

V 70. i 80. letech se prohloubila česká výtvarná tvořivost, dávající svůj moderní výraz plně do rukou vyspělé společnosti.

1.2 Druhy umění

Umění vypovídá o rozmanitosti vysoce technicky vyvinuté společnosti a zároveň o nejistotě člověka ztrácejícího orientaci v této rozmanitosti.

Jednotlivé rozdělení druhů umění je obtížné, převážně proto, že celá oblast umění je v neustálém pohybu. Stále vznikají nové druhy umění, mění se

požadavky na stanovení umění. Jedno z nejstarších a nejvíce uznávaných rozdělení v evropské kultuře je dělení do dvou skupin: na umění múzická a umění nemúzická – v dnešní době se označuje jako výtvarná. Původ tohoto rozdělení pochází z antického Řecka².

První skupina, tedy umění múzická, obsahuje hlavní druhy umění: umění slovesné neboli literatura (poezie, epos, básnictví), umění hudební, umění taneční, umění dramatické.

Do druhé skupiny – do nemúzického umění patří architektura, sochařství, malířství a keramika.

Přechod mezi uměleckou a mimouměleckou tvorbou představují zvláštní formy umění, a to oblast užitého umění, lidového umění, amatérské tvorby, tvorby dětí i díla duševně a tělesně postižených osob.

Význam umění „*představuje nepochybnou hodnotu ve všech etapách vývoje člověka*“³.

1.2.1 Základní funkce výtvarného umění v oblasti volného času

Rekreační funkce umění. Jedná se především o výtvarné umění. Rekreační funkce je založena převážně na odpočinku, aby člověk mohl zregenerovat své síly a celkově se zotavit.

Například, když je člověk výtvarně založen nebo si jen potrpí na výtvarné umění, navštěvuje výstavy ve svém volném čase. Nejde jen o uvolnění,

² Srov. MIŠURCOVÁ, V.: *Děti, hry a umění*, str. 26. - 27.

³ MIŠURCOVÁ, V.: *Děti, hry a umění*, str. 30

ale i seznámení s jinými lidmi stejných zájmů – dochází tedy k navazování sociálních kontaktů.

Terapeutická funkce umění. Jedná se především o relaxaci, kdy člověk po práci, tedy ve svém volném čase, zbavuje napětí. Relaxace přispívá k celkovému uvolnění.

1.3 Výtvarné umění a dětský projev

Děti mladšího školního věku respektují autoritu, nechají se vést, nazírají na realitu subjektivně. Děti žijí v neproblematickém světě a to se projevuje v jejich výtvorech.

Děti hodnotí své projevy spíše po stránce věcné. Jsou spokojeni, když je jejich obrázek úplný a názornost dostatečná. O barvách, o plošném rozložení a o tvarech moc neuvažují. Malují pocitově to, co o věci ví. Děti se ve svém výtvoru tolik nevidí, jako dospělí umělci. V dílech dospělých umělců vidí děti to, co samy zatím nedokážou: přesnost vyobrazení, shodu se skutečností⁴.

Dětská kresba je vázána na duševní život dítěte. Kreslením se urychluje vnímání představ. Obsahem kresby je latentní zkušenost dítěte s emocionálním momentem. Výtvarná činnost přispívá k obohacení životní sféry a vyžaduje zkušenost v oblasti výrazových prostředků⁵.

V rámci výchovného procesu je možné právě do tvořivého procesu vstupovat a citlivě v něm intervenovat. Porozumění dítěti v procesu jeho výtvarného projevu otevírá a umožňuje porozumění v aktuálních, specifických potřebách a kontextu

⁴ Srov. UŽDIL, J.: *Čáry, klikyháky, paňáci a auta*, str. 86.

⁵ Srov. UŽDIL, J.: *Výtvarný projev a výchova*, str. 91. – 92.

dítěte. To dává vychovateli možnost dítě následně podporovat a citlivě směřovat k aktivnímu nalézání a uchopování vlastní struktury světa a hodnot v něm.

Při charakteristice dětského výtvarného projevu musíme respektovat individuální vývojová období a věk dítěte.

Vágnerová uvádí možnosti využití dětského výtvarného projevu:

- Dětský výtvarný projev může poskytnout orientační informaci o celkové vývojové úrovni dítěte. Může sloužit jako screening globálního vývoje rozumových schopností.
- Kresba je užitečná pro zjištění úrovně senzomotorických dovedností, resp. vývoje jemné motoriky a vizuální percepce.
- Kresba může signalizovat způsob citového prožívání, tj. tendenci k určitému emočnímu reagování i aktuální citové ladění.
- Dětský výtvarný projev je užitečným nástrojem k poznání určitých specifických vztahů a postojů, které dítě leckdy nechce nebo ani nedovede projevit jinak.

1.4 Výchova uměním

Celé lidské generace odedávna provází umění i výchova, které jsou jevy kultury. *„Výchova je proces formování lidí, bytostí historicky a společensky podmíněných, představuje jednu z nezbytných podmínek existence společnosti,*

neboť umožňuje zachovat a dále rozvíjet dílo, které lidstvo ve své historii vytvořilo.“⁶

Rozpoznáváme dvě roviny. První je výchova uměním, ta se podílí prostřednictvím uměleckých děl na utváření osobností stránky. Druhá rovina je výchova k umění. V této rovině se lidé seznamují s uměleckými díly, tím se utvářejí jejich zájmy, utváří se tu i vztah k umění, rozpoznávání vkusu a nevkusu, dochází k rozvíjení osobnosti.

Dvě roviny – výchova uměním a výchova k umění – se navzájem prolínají, ovlivňují se a podmiňují. Jejich vztah je velice blízký.

„Výchova k umění se neobejde bez promyšlené a systematické výchovy uměním“.⁷

2 Výtvarné techniky

Velká rozmanitost výtvarných činností a technik a dostupnost činí z těchto činností oblíbenou součást kreativních programů a volnočasových aktivit.

Během 20. století se objevily nová výtvarná témata, směry a techniky. Tím pádem došlo ke změnám v různých oblastech výtvarného umění (malířství, architektura, fotografie)⁸.

Výtvarná tvorba má různé stupně náročnosti, ale není podmínkou být vždy zručný. Patří sem oblast uvolněné improvizace, zaměřené produkce díla, vědecké ilustrace, makety a svébytné objekty malířské nebo sochařské tvorby.

⁶ MIŠURCOVÁ, V.: *Děti, hry a umění*, str. 48.

⁷ SPOUSTA, V. et. al.: *Metody a formy výchovy ve volném čase*, str. 29

⁸ Srov. VONDROVÁ, P.: *Výtvarné techniky pro děti*, str. 9.

Jde především o fantazii tvořivosti. Vedoucí složku má vizuální představa, která funguje na základě rozmanitých podnětů a možností, kombinací, neomezených představ a snů⁹.

2.1 Vybrané výtvarné techniky

Malba temperou - dovoluje jemnou kresbu, její nevýhodou je rychlé schnutí a proměna tónu po zaschnutí. Barvy se míchají na plastových nebo dřevěných paletách. Můžeme s nimi malovat štětcem či použít špachtli, hustou barvou nebo v barevných vrstvách, popřípadě kombinovat s olejovými barvami. Jako podklad se používá papír i dřevo.

Modelování - rozvíjí jemnou motoriku, cvičí tvarovou představivost a paměť. Práce s hlinou, plastelínou, moduritem, keramikou uvolňuje napětí. Modelování dovoluje ztvárnit představy a pocity trojrozměrně.

Muchláz - je výtvarná technika, kdy se papír nejdříve zmačká, a pak znovu narovná. Ve vzniklé papírové struktuře se dle fantazie zvýrazňují vybrané linie a přehyby.

Koláž - výtvarná technika, při níž lepíme vystřižené nebo vytrhané kousky papíru, látek, novin, fotografií na podklad. Nejčastěji se koláž využívá v kombinaci s kresbou nebo malbou.

Komix - kreslený příběh, kdy některé z nakreslených postav na obrázku mluví. Jejich text je psán do bublin, které jsou součástí kresby.

⁹ Srov. HLAVSA, J. a kol.: *Psychologické metody výchovy k tvořivosti*, str. 142.

Technika skvrn do mokrého papíru – využívá náhodnosti. Barvy zapouštíme pomocí štětce do mokrého papíru. Papír můžeme přeložit - vznikají barevné obrazce.

Ubrousková technika neboli decoupage - je způsob ozdobování předmětů pomocí motivů vystřižených z papírových ubrousků, lepených pomocí lepidla určeného speciálně pro tuto techniku. Vybraný předmět natřeme akrylovou barvou, nejlépe světlou a necháme zaschnout. Mezitím si z připraveného trojvrstvého ubrousku vystříháme nebo vytrháme námi vybraný motiv a pak sloupneme jen jeho vrchní potištěnou vrstvu. Tu pak položíme na předmět a štětcem ho zlehka přetřeme svrchu lepidlem. Pak necháme předmět úplně zaschnout a na závěr ho pro větší odolnost můžeme přelakovat bezbarvým ředitelným lakem, který se dá rovnou použít i místo drahého speciálního lepidla pro decoupage.

Body-art - je jedno z odvětví akčního umění a v překladu znamená tělové umění. Jako vyjadřovací prostředek používá lidské tělo. Základem tohoto druhu umění je akce. Průběh tvorby umělec zaznamenává fotoaparátem nebo videokamerou. Často jako finální dílo nalezneme různé otisky částí lidského těla.

Mozaika - výtvarná technika, při které se z úlomků barevných sklíček, kamínků či jiných materiálů skládá obraz na pevný podklad.

Frotážování - lze provádět s různými materiály. Velice vhodným materiálem jsou např. vylisované listy. Na takovou frotáž si připravíme tenčí papír /přeložený na polovinu/, měkkou tužku nebo voskovky. Papír rozložíme, na jednu polovinu položíme list rubovou stranou nahoru, druhou polovinou ho přikryjeme. Jednou rukou papír pevně přidržujeme a hodně nakloněnou tužkou přejíždíme po papíře tak dlouho až se objeví celý obrys listu.

Tisk lepidlem - do středu hladké, omyvatelné desky nanese trochu lepidla. Nasypeme lžičkou zvolené práškové barvy do lepidla. Práškové barvy smícháme

s lepidlem a směs rozetřeme po celé ploše. Do vytvořené směsi nakreslíme obrázek. Pak přiložíme list papíru a vše zakryjeme novinami. Noviny pevně přitiskneme po celém povrchu papíru. Pak noviny odstraníme a opatrně od rohu papíru sejmem bílý papír. Necháme uschnout.

Sádrové odlitky – připravíme si nádobku, mističku vhodného tvaru. Smícháme sádro s vodou ve správném poměru a nalijeme do připravené a odmaštěné formičky. Necháme uschnout a po zatvrdnutí opatrně vyklopíme.

Asambláž – je výtvarná technika, při níž vzniká trojrozměrné výtvarné dílo sestavené z nejrůznějších všedních předmětů a materiálů.

Dekoláž - výtvarná technika, při níž jsou z několika, na sebe nalepených, vrstev plakátů odtrhávány horní vrstvy tak, aby se částečně odkryly vrstvy spodní.

Land-art - znamená v překladu zemní umění neboli umění země. Soustředí se na různé zásahy v přírodě nebo na práci s neobvyklým materiálem v přírodě. Prostředí nabízí několik možných variant k land-artové činnosti. Umělcům, kteří vytvářejí tyto události v přírodě, říkáme land-artisté. Jde o jeden ze směrů akčního umění. Land-artisté pracují se zeminou, hlínou, pískem, kamením, slámou, senem, se suchými větvemi, listím nebo s vodou v různých podobách - led, sníh, déšť. Někteří z nich přinášejí do přírody i jiné prvky (lana, stuhy, plátna apod.).

Gelové obrázky - oblíbené samolepky do oken. Na folii podle předlohy namalujeme obrysy, které se po zaschnutí vybarvíme speciálními barvami. Obrázek se po zaschnutí změní v pevný gel, který se z fólie sloupne a lze jej přilepit na okna a jiné hladké povrchy, které nejsou v kontaktu s vodou. Obrázky jsou průhledné.

Drátkování - technika pro trpělivé. Jedná se o smykování, nebo také o šupinkování.

Batika - patří mezi nejstarší zdobné techniky. Je to technické barvení látek. Můžeme zdobit trička, kalhoty, tašky. Může se jednat o batiku mačkanou, sypanou, šitou – vše se odvíjí od náročnosti a zručnosti.

Prolínání barev – efekt, který vzniká prolínáním více barev, například tmavé a světlé, do povrchu.

Perokresba – jedná se o kresebný záznam perem. Výrazovým prostředkem jsou čáry o různých tloušťkách.

3 Motivace

3.1 Pojem motivace

Motivace usměrňuje naše chování a jednání pro dosažení určitého cíle. Vyjadřuje souhrn všech skutečností, jako je radost, zvědavost, radostné očekávání, které nabuzují nebo tlumí jedince.

Charakteristika motivace podle prof. PhDr. Milana Nakonečného: „*Motivace je proces usměrňování, udržování a energetizace chování, který, i když z biologických zdrojů, je psychický fenomén, je to psychikou řízený druh regulace. Motivace se dále projevuje jako výrazně systémový jev, je ve funkčních vztazích se všemi ostatními psychickými procesy, je vázána na vlastnosti osobnosti, na fyziologii organismu i na životní podmínky jedince. Za základní vlastnosti motivace lze považovat: n směřování chování, energetizaci chování, tj. určování jeho síly a udržování chování, dokud není dosaženo cíle.*“¹⁰

Pojem motivace dle J. Reykowského: „*Motivace je proces psychické regulace, na němž závisí směr lidské činnosti, jakož i množství energie, kterou je člověk*

¹⁰ NAKONEČNÝ, M.: *Encyklopedie obecné psychologie*, str. 105.

ochoten obětovat na realizaci daného směru... motivace je vnitřní proces podmiňující úsilí dospět k určitému cíli.“¹¹

Motivace podle Čápa: „*Motivace (z latinského movere-hýbati, pohybovati) znamená souhrn hybných činitelů v činnostech, v učení a v osobnosti. Přitom hybným činitelem míníme takové skutečnosti, které jedince podněcují, podporují, nebo naopak tlumí, aby něco konal nebo nekonal. Motivace zahrnuje jednak vnější pobídky a cíle, jednak vnitřní motivy.“¹²*

Vybraní psychologové se shodli na tom, že motivace je proces, který nás ovlivňuje a formuje.

O motivaci se v psychologii uvažuje:

- na úrovni psychologických procesů, stavů a vztahů,
- v rovině etologického přístupu ke zdrojům a determinantám motivace chování v kontextu srovnávací psychologie,
- z hlediska úlohy motivace v procesu osvojování si nové skutečnosti kontextech psychologie učení,
- na úrovni individuálně příznačných motivačních vlastností v jejich struktuře a dynamice v psychologii osobnosti¹³.

3.2. Druhy motivace

Pro běžnou praxi ve výtvarné výchově lze smysluplně uvažovat o třech druzích motivace:

¹¹ NAKONEČNÝ, M.: *Základy psychologie*, str. 455.

¹² ČÁP, J.: *Psychologie pro učitele*, str. 68.

¹³ Srov. pojem *Motivace*. [cit. 2009-04-10]. Dostupný na [www: http://referaty.superstudent.cz/materialy/motivace-osobnosti](http://referaty.superstudent.cz/materialy/motivace-osobnosti)

- sociální motivace (směřuje k získání pocitu bezpečí, lásky. Při výtvarných činnostech děti občas pracují ve skupinách – přizpůsobení se druhým, přijmutí odlišného názoru, prosazení své touhy),
- výkonová motivace (jejím cílem je osamostatnění osobnosti a ochrana vlastního „Já“. Děti mají dvě potřeby: a) vyhnout se neúspěchu, b) potřeba úspěšného výkonu),
- poznávací motivace (základem této motivace je zvědavost jako přirozená schopnost. Projevuje se v kladení otázek a v hledání odpovědí na tyto otázky)¹⁴.

3.3 Motivace ve výtvarné činnosti

Díky prostřednictvím motivace se děti, ale i dospělí lidé, lépe seznamují s výtvarnými technikami, pomůckami, materiálem či projektem nebo dílem. Získávají přitom nové zážitky, rozvíjí kreativitu, fantazii, rozvíjí své znalosti.

Motivací může být hra, básnička či písnička - vztahující se k tématu – pohádka nebo i hádanka. Díky těmto motivacím se oživí práce nebo se povzbudí fantazie.

Důležitá je i názorná ukázka výsledného výtvaru, ale ne proto, aby ukázkový výtvar zcela přesně „okopírovali“.

Motivace pro výtvarnou činnost by měla narušit lhostejnost dítěte. To je možné těmito způsoby:

¹⁴ SLAVÍK, J.: *Kapitoly z výtvarné výchovy (hodnota, osobnost, motivace)*, str. 35.

- Posilování empatie - osobní nebo všelidská naléhavost námětu, představivost, „převtělení se“ do výtvarného díla,
- pestrost motivačních podnětů - slovo, hudba, zvuk, gesto, zajímavá činnost, pozorování,
- sugestivní oslovení - naléhavá motivace, motivace při zavřených očích, relaxace, prvky tvořivé dramatiky,
- vyrovnání se s neobvyklými podmínkami – komunikace gestem nebo pohybem, prožívání akcí, činnost bez používání zraku¹⁵.

4 Kreativita

Kreativita je velice složitý proces. Vědci se touto problematikou zabývají již dlouhá léta, zatím nedošli k závěru, proč je jeden člověk tvořivější než ten druhý. Kreativita se objevuje v různých etapách lidského života a to je možná ten problém, kvůli kterému se kreativita nedá s určitostí definovat. Mnohé totiž mate, jak někdo může být tvořivý už od raného dětství a u někoho se tvořivost s těžší objeví v dospělosti. Hraje tu roli dědičnost či prostředí ve kterém vyrůstáme?

4.1 Rozvoj a podpora tvořivosti

„Tvořivost je proces, kterým jedinec vyjadřuje svou základní podstatu prostřednictvím určité formy nebo média takovým způsobem, jenž v něm vyvolává

¹⁵ ROESELOVÁ, D.: *Didaktika výtvarné výchovy*, str. 11. – 12.

pocit uspokojení: proces posléze vyústí v produkt, který o této osobě, tedy o svém původci něco sděluje ostatním.“¹⁶

Tvořivost není sama o sobě, je s ní spjatý rozvoj obratnosti, pozorování, koncentrace, logiky, motorické zručnosti, vědomí časové posloupnosti, empatie, citlivosti, rozvoj řeči a mnoho dalších schopností.

„Umožníme-li dítěti, aby rozvíjelo svou tvořivost, obohacujeme jej a tím současně sami sebe.“¹⁷

Podpora tvořivosti je v dnešní době velice důležitá a často zapomínaná. Dnes, v moderním světě si dítě těžko může vylézt na strom a udělat si tam svůj vlastní svět. Jen málo hraček podporuje rozvoj tvořivosti – většina má v sobě zakódováno co má dělat, tudíž dítěti nedává moc prostoru pro fantazii¹⁸.

Mnoho dětí je také ovládáno reklamou a tím co mají, nebo o čem sní ostatní děti, tedy jaká hračka je zrovna v módě. Bohužel se už od malička stáváme konzumenty masové produkce výrobců hraček.

Málokteré dítě si dnes vyrobí hračku samo. Citový vztah k hračce vytvořené vlastníma rukama nebo množstvím koupených hraček je jistě jiný. Tady je tedy prostor pro pedagogiku volného času a její působení na rozvoj a podporu tvořivosti. Záleží samozřejmě na povaze a ochotě dětí, zda jsou ochotni podporovat svoji tvořivost a také samozřejmě na pedagogovi volného času. Pedagog by měl sám být tvořivý a schopný utvářet takové podmínky, aby se žákům v takovém prostředí dobře spolupracovalo.

Je důležité rozvíjet tvořivost jako osobnostní vlastnost dětí!

¹⁶ FALTSKOVÁ, J.: *Vliv výchovných činností ve volném čase na rozvoj tvořivosti žáka.* In *Tvořivost v práci učitele a žáka.* Brno: Paido, 1996, str. 90. ISBN 80-85931-23.0.

¹⁷ KOVÁŘOVÁ, I.: *Výtvarné hrátky pro nejmenší,* str. 4.

¹⁸ BEAN, R.: *Jak rozvíjet tvořivost dítěte,* str. 13.

5 Mladší školní věk

Věk patří k základním faktorům, které musíme brát na vědomí při jakékoli činnosti.

V tomto věku jsou děti velmi tvárné a učenlivé. Vytváří se základ osobnosti, a proto je dobrý její rozvoj. Důležitý je v tomto období i proces socializace, při kterém se dítě postupně začleňuje do společnosti. Tento proces se uskutečňuje hlavně v rodině a ve školním výchovném zařízení. Do kontaktu s uměním se dítě může dostat již v rodině, při spontánních aktivitách, při jednoduchých estetických hrách apod.

V mladším školním věku je dětská tvorba na nižší úrovni ve zpracování materiálů a jeho estetickém ztvárnění. Vyznačuje se impulsivností a bezprostředností, bývá ovlivněna okamžitou situací, materiálem a činností ostatních dětí. Dětské výtvary jsou relativně obsahově chudé (postavy dětí, princezen, domy, stromy, známá zvířata apod.). Je to z toho důvodu, že děti ještě nemají tolik zkušeností a vědomostí, z kterých by čerpaly při své tvorbě¹⁹.

5.1 Charakteristika období mladšího školního věku

Mladší školní věk dítěte se určuje od nástupu do povinné školní docházky, tj. kolem 6 a 7 roku života po dosažení roku desátého, respektive jedenáctého roku. Jednodušeji řečeno, je to období docházky na I. stupeň základní školy. Je to důležitý sociální mezník.

Charakteristickým znakem jsou v tomto období velké změny v životních situacích, vývojové změny. Právě vstup do školy a pro dítě nová role „žáka“ znamená mnoho nových poznatků, závazků, sociálních rolí, zkušeností,

¹⁹ srov. MIŠURCOVÁ, V.; SEVEROVÁ, M.: *Děti, hry a umění*, str. 7. – 13.

povinností. Dítě už nezodpovídá za své chování jen rodičům, ale i učitelům a vychovatelům - pokud dítě navštěvuje např. školní družinu. Musí si zvykat na další autority v jeho životě.

Pro děti v tomto období je stále ještě velice důležitá hra, proto je důležité skloubit hru se školními povinnostmi. Děti se musejí vést ke stanoveným cílům, mají velice slabou vůli.

Děti v tomto období začínají uvažovat jinak než dříve, není to jen novými povinnostmi. V myšlení probíhají změny, které umožňují zvládat nároky a požadavky učitelů a rodičů. Škola děti rozvíjí i oblasti socializace.

Z psychologického hlediska jde o období tzv. střízlivého realizmu²⁰. Školák se v tomto období soustředí především na to, co je, jak co funguje, přemýšlí nad vzniklými situacemi. Snaží se pochopit okolní svět a všechny věci kolem. Tento stav se odráží v kreslení, ve hře, v mluvení a v dalších projevech dítěte²¹.

Pro mladší školní věk je typické myšlení „konkrétních logických operací“ – tj. respekt nastalé reality a základních zákonů logiky. Školáci se snaží uvažovat logicky a respektují objektivní skutečnost. Na rozdíl od předškolního věku se dětské poznávání v mladším školním věku stává objektivnějším a přesnějším.

Změny v různých oblastech:

- Oblast racionálně-kognitivní - v této oblasti dochází během dětství k výrazným změnám, k přeměně mechanické paměti na paměť logickou, která následně podmiňuje pružnost názorných myšlenkových operací. Dítě se nespokojí s jednoduchými soudy, snaží se nalézat souvislosti mezi jevy. Vnímání se postupně stává diferencovanější a analytičtější, zvyšuje se pozornost na detaily. Ve škole se více uplatňuje zprostředkovaná

²⁰ Srov. ČÁP, J., MAREŠ, J.: *Psychologie pro učitele*, str. 231.

²¹ Srov. LANGMEIER, J.: *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*, str. 105.

zkušenost, ale stále ve větší míře přetrvává názornost. Vštěpování a uspořádání látky v paměti je stále logičtější.

- Oblast citová - zpočátku citová oblast bývá labilnější a málo ovládaná, ale postupně se stabilizuje. S větším sebeuvědoměním a kritičností se děti začínají bát zesměšnění, a tím se postupně snižuje jejich spontaneita a impulzivita. Dochází i k útlumu fantazie a živého prožívání. V tomto období děti ještě nekriticky přijímají veškeré informace, jsou podmanivé, ústupné vůči požadavkům autorit, ale s narůstajícím rozhledem se zvyšuje jejich kritičnost. Důležitou roli hraje rodina, pod jejímž vlivem se začínají upevňovat první postoje a projevy osobnosti, posuzování dobrého a špatného. Ve vrstevnických vztazích panuje rovnoprávnost, ale postupně se utvářejí různě velké kamarádské skupinky, které mají určitou strukturu pozic, rolí, hodnot a cílů.
- Oblast motivační a zájmová - tato oblast je v tomto věku závislá na dané situaci a možnostech. Úkoly by měly být krátkodobější, pestřejší, střídající se formy práce, relaxační chvílky, hravé činnosti s motivujícími prvky, pochvaly a povzbuzení. Dítě je většinou extrémista, nabere si velké úkoly, které nezvládne, a pak může být svojí „neschopností“ zrazeno. Následně může být ohroženo jeho další snažení v jiné činnosti. Toto období je zaměřeno na osvojování poznatků, kulturních hodnot a různých sociálních rolí. Zájmy v tomto období jsou zpočátku přechodné, povrchní a rozmanité. Dítě prochází různými zájmy, vše si chce vyzkoušet. Postupně objevuje takovou činnost, v které se může dobře seberealizovat. Zájmová činnost pak působí jako vyrovnávací prostředek při neúspěchu ve škole a obohacuje osobnost dítěte.

Důležitou součástí tohoto období je hra, která je zdrojem relaxace, odreagování se od školních povinností. Působí příznivě na psychický stav dětí,

může být využívána i během vyučování jako zpestření, ale i jako diagnostická metoda.

5.1.1 Tělesný a pohybový vývoj

Výrazně se v tomto období zlepšuje jemná i hrubá motorika. Základ rozvoje jemné motoriky tvoří koordinace zrakového vnímání a pohybů ruky. Dítě zvládá stříhání, lepení, kreslení²².

Přetrvává všeobecná aktivita dítěte a jeho nadšení z pohybu. Proto je vhodné, v tomto období, začít vést dítě k nějakému druhu sportu, ten působí na větší obratnost a tělesnou sílu jedince.

Velký význam má pro školáka rozvíjení pozornosti, od které se pak může rozvíjet kvalita dalších poznávacích procesů a úspěšnost v učení.

5.2 Výtvarný projev dítěte mladšího školního věku

Výtvarný projev není jen záležitostí estetickou, ale i prostředkem rozvíjení duševních funkcí: vnímání, myšlení, představitosti, cítění. Je součástí přirozeného vývoje dítěte. Při charakteristice dětského výtvarného projevu bychom měli respektovat individuální vývojová období a věk dětí. Z toho nám vznikají dvě teorie:

- I. Teorie stadiálního vývoje, vývoje je dělen na stádia, která jsou ohraničena věkem. V každém stádiu se dítě projevuje jinak, je respektován pouze jeho věk.

²² Srov. BLÁHOVÁ, K.: *Uvedení do systému školní dramatiky*, str. 9.

II. Teorie typologická, respektuje pouze individualitu, nikoli věk²³.

Děti v mladším školním věku respektují autoritu, především učitele. Dítě se ničeho nebojí, vnímá realitu. Období mladšího školního věku je obdobím maximální extroverze. Děti se nezabývají svými problémy, žijí v neproblematickém světě věcí a dějů.

5.2.1 Praktické aspekty při výtvarné činnosti dítěte mladšího školního věku

Při výtvarné práci s dětmi mladšího školního věku je dobré volit velikost papíru A3, nejlépe polohu vsedě a s dostatečnou volností pohybu. Nejvhodnějším způsobem, jak děti uvést do problematiky umění, je hra. Hra je velice dobrá motivace pro jakoukoli činnost u dětí mladšího školního věku.

Nyní uvádím rozdělení výtvarných typů dětí, tyto kategorie jsou samozřejmě prostupné, nejvíce dětí je smíšeným typem, některé děti určitým typem pouze procházejí. Výtvarná typologie vychází z osobnosti dítěte.

- Extrovert
 - snaha o vystižení zobrazované věci s naznačením jejích důležitých a méně důležitých věcí,
 - kresba udivuje zvrubností, „správností“, méně pak výtvarným řešením,
 - „specialisté“ na auta, lodě, koně, princezny apod.
- Introvert

²³ Srov. READ, H.: *Výchova uměním*, str. 154.

- zpracování silně emotivních zážitků,
- témata se často neopakují,
- neklasická témata, dítě musí vysvětlovat: to jsem já, jak... - většinou nerado vysvětluje, co nakreslilo,
- často mají smysl pro modelování²⁴.

Vliv prostředí, učitele či vychovatele, rodiny a vrstevníků má také svůj podíl na obsahu a zvolené technice dětského výtvarného projevu.

V rozmezí věku sedmi až osmi let mají kresby spíše logický charakter než vizuální, děti malují to, co o věci ví, jaký mají vztah. V průběhu školní docházky, pod vlivem rozvíjejícího se rozumu získává výtvarná činnost nové kvality. Od spontánního prožitku k estetickému zážitku. Kresba přestává být jen lineární a plošná, objevují se detaily, blíže charakterizují předmět.

Přichází ale i krize výtvarného projevu – dítě vyčerpalo náměty na tvorbu a začíná se opakovat. Jedná se o tzv. automatismus (styl stereotypní kresby). Proto je třeba zde zasáhnout a dobře motivovat, aby dítě získalo nové podněty a nápady.

Nyní uvádím některé další rysy dětského výtvarného projevu v mladším školním věku²⁵:

- souměrnost,
- nastává proporční a tvarová deformace,

²⁴ Srov. *Výtvarný projev* [cit. 2009-04-03]. Dostupný na [www: http://lide.uhk.cz/pdf/ucitel/pshypil1/DVP.htm](http://lide.uhk.cz/pdf/ucitel/pshypil1/DVP.htm)

²⁵ Srov. UŽDIL, J.: *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*, str. 86. - 91.

- difúzní vidění (tj. rozptýlenost po ploše),
- diferencuje postavu muže a ženy,
- vnímá hloubku daného prostoru,
- umísťuje na linku,
- zobrazuje různé časové roviny na jednom papíře,
- obrysová uzavřenost, dítě nestínuje,
- transparentnost (tzv. rentgenové vidění).

5.3 Kresba dětí mladšího školního věku

Kresba je cestou do dětské duše.

Většina dětí mladšího školního věku ráda kreslí a kresba je pro ně obvyklou školní aktivitou.

Kresba zachycuje psychické vlastnosti dítěte na několika úrovních:

- Ukazuje úroveň dílčích schopností, jako jsou zrakové vnímání, představivost, paměť, jemná motorika, senzomotorická koordinace. Nápadnosti kresby mohou upozornit na možné poruchy daných funkcí

a vysvětlit tak některé školní potíže určitých žáků.

- Monitoruje dosaženou úroveň intelektových schopností.

- Zachycuje určité osobnostní rysy jedince a doplňuje tak jeho psychologickou charakteristiku²⁶.

Kresba se s věkem vyvíjí, a to jak co do počtu zachycených detailů, tak do své formální kvality.

Dětská kresba může být hlavním zdrojem informací nejen o osobnosti dítěte, ale také o jeho světě. Dětská kresba je důležitým komunikačním prostředkem, díky kterému nám dítě může sdělit své smutky i radosti.

Zvláštnosti kresby dítěte:

1. Transparence - dítě nakreslí vše co ví, ale ne to co vidí. (například auto z boku má 4 kola.)
2. Schematismus - každý podnět má zjednodušené schéma.
3. Kolorit - většina dětí preferuje jasné barvy (červená, žlutá), užívá ve větší míře černou → handicap.
4. Deformace - nesnaží se zachytit poměr velikosti mezi podněty.
5. Automatizace - období sluníček (je na každém obrázku)²⁷.

Kresbu doprovází radost. Cíl má kresba sama v sobě. Spolu s obrazovou představivostí sdílí snahu napodobit skutečnost²⁸.

²⁶ Srov. BABYRÁDOVÁ, H.: *Symbol v dětském výtvarném projevu*, str. 60.

²⁷ Srov. PIAGET, J.; INHELDEROVÁ, B.: *Psychologie dítěte*, str. 53 - 56.

²⁸ Srov. PIAGET, J.; INHELDEROVÁ, B.: *Psychologie dítěte*, str. 51.

5.4 Dětská představivost

Dětská představivost je jiná než u dospělého člověka. Není ani menší ani větší. Jedním z faktorů, které ovlivňují dětskou představivost je schopnost vytvářet si tzv. živé představy o věcech nebo událostech.

Dětská představivost nezná hranice. Například přemýšlení nad fungováním světa, které není odhaleno ani dospělým, je pro děti skvělou příležitostí k rozvíjení jejich představivost.

Pro rozvoj představivosti je třeba poskytovat dětem pestré a podnětné prostředí, různé metody a silné emoční prožitky, ale i vytvářet tvůrčí atmosféru. Důležitý je dostatek času a prostoru pro danou činnost.

5.4.1 Fantazie

„Představy sice ještě odrážejí svým způsobem reálnou skutečnost, ale mohou být dále přetvářeny a vytváření těchto nově zformovaných představ nazýváme fantazií, jež pracuje i s minulými obsahy paměti a myšlení a má svoji vlastní zákonitost.“²⁹

Fantazie se může rozvíjet, je to schopnost spontánně vytvářet představové novotvary. Naopak od paměti nedopovídají fantazijní představy reálným věcem. Fantazie je schopnost vytvářet myšlenky a představy, které nenavazují na myšlení³⁰.

²⁹ ZEMAN, J.: *Vnímání a fantazie*, str. 77.

³⁰ Srov. ZEMAN, J.: *Vnímání a fantazie*, str. 78.

5.4.1.1 Dětská fantazie

Fantazie vyplňuje velké mezery v chápání dítěte, tyto mezery jsou způsobeny nezralostí a nedostatkem informací. Děti začínají fantazírovat na základě pozorování skutečnosti, která v nich způsobuje potřeby či úzkost. Děti potřebují ujištění, že fantazie neškodí, pomáhá jim s přípravou na běžný život dospělých³¹.

5.4.1.2 Fantazie a umění

Fantazijní představy výrazně zasahují do výtvarného umění. Směr, který uplatňuje představy a fantazii se nazývá surrealismus (20. léta dvacátého století ve Francii). Zdůrazňuje volnou fantazii a odmítá rozumovou kontrolu tvůrčího a fantazijního procesu. Hlavním elementem je experimentální zázračno a jeho zdůraznění v umělecké tvorbě³².

5.5 Dětská hra a umění

Děti rozvíjí své individuální osobnostní vlastnosti, postupem času se začleňují do společnosti a osvojují si různé složky její kultury. Umění bychom měli již od raného dětství v co největší míře prosazovat ve výchově dětí. Přináší dětem zážitky, radost a přispívá k postupnému rozvíjení jejich vztahu k této významné oblasti lidské kultury.

Výzkumy dokazují, že hru dětí může kladně ovlivnit účast dospělých, kteří pro ni mají dostatek pochopení a zájmu. Podle Suttona-Smithe příležitostná účast dospělých v dětských hrách má většinou kladný vliv na hravost dětí. Hlavní

³¹ Srov. BETTELHEIM, B.: *Za tajemstvím pohádek – proč a jak je číst v dnešní době*, str. 62. – 67.

³² Srov. ZEMAN, J.: *Vnímání a fantazie*, str. 83.

účinek spočívá v tom, že účast dospělého - jde-li o účast opravdovou - umožňuje dítěti, aby se hry účastnilo, jako rovnocenný partner s dospělým. Účast dospělých ve hrách může ovlivnit i utváření různých dovedností a rozvíjení vědomostí, vloh a schopností, potřeb, postojů a charakterových vlastností dítěte. Děti mladšího školního věku se mohou například zapojovat do zájmových činností svých rodičů. Mohou to být buď sporty, různé řemeslnické činnosti, technika, umění, zahradničení aj.

Kreslení a malování, zpívání písniček vymyšlených dětmi, vyluzování tónů na různé hudební nástroje, rytmizace pohybů, slovní improvizace s verši a vyprávění příběhů - to jsou oblíbené činnosti dětí, které připomínají uměleckou tvorbu. Děti totiž při nich zacházejí s materiálem, z něhož dospělí umělci vytvářejí svá díla. Mezi výtvary dětí a pravými uměleckými díly však existují velmi velké rozdíly.

Dětské hry jsou velmi rozmanité. Proto určení jejich základních druhů představuje složitý a nevyřešený problém. Pro děti se může proměnit ve hru jakákoli činnost, která běžně plní určitou životní funkci, např. jedení, oblékání apod. Hra nepředstavuje druh činnosti s vymezenou obsahovou náplní, nýbrž je jen určitou formou činnosti, jejíž obsah je proměnlivý.

Estetické hry rozdělujeme do tří základních skupin³³:

1. hry recepční - spočívají ve vnímání, chápání a afektivním hodnocení uměleckých výtvorů určených dětem. Patří sem např. poslouchání písni, říkadel, sledování televizních nebo divadelních představení, pohádek, prohlížení obrázků apod.,
2. hry reprodukční - Děti se pokoušejí o reprodukci různých uměleckých výtvorů, např. říkadel, veršů, her se zpěvem, předkreslených vzorů nebo modelů z tvárných materiálů,

³³ Srov. MIŠURCOVÁ, V.; SEVEROVÁ, M.: *Děti, hry a umění*, str.47.

3. hry tvořivé - Děti se snaží o ztvárnění rozmanitých výrazových prostředků. Například experimentují se slovy, vytvářejí vlastní popěvky, improvizují při hře s loutkami, vyobrazují své představy kreslením, malováním nebo modelováním.

V každé z těchto tří skupin se objevují hry zaměřené na základní druhy umění jak v oblasti múzických umění, tak i v oblasti umění výtvarných.

6 Školní družina

Školní družina je výchovné zařízení se základní formou výchovy mimo vyučování. Činnost školních družin navazuje specifickým způsobem na vzdělávací činnost základní školy. Nejedná se ovšem o pokračování ve vyučování ani o jeho náhradu.

Ve školní družině se uskutečňují činnosti³⁴: **odpočinkové** – nejsou pohybově ani duševně náročné,

rekreační – většinou se jedná o pohybové aktivity nejlépe na čerstvém vzduchu,

zájmové – pomáhají uspokojovat a rozvíjet rozmanité potřeby a zájmy žáků,

sebeobslužné - děti jsou vedené k upevňování hygienických a kulturních návyků a k péči o osobní věci,

veřejně prospěšné – vedou děti k přiměřenému podílení se na práci ve prospěch druhých, k ochraně životního prostředí.

³⁴ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Pedagogika volného času*, str. 114.

Školní družiny fungují během školního roku, v některých městech fungují dle potřeby i o prázdninách. Školní družinu navštěvují děti základní školy, při které školní družina funguje. Navštěvují ji děti od prvních do pátých tříd. Pro starší děti existují školní kuby. V některých základních školách fungují tzv. speciální třídy - při své praxi jsem navštívila speciální třídu pro děti se zbytky zraku. I ti navštěvují školní družinu se „zdravými“ dětmi.

Školní družinu mohou navštěvovat děti nepřihlášené do školní družiny, ale které chtějí navštěvovat určitý kroužek, který školní družina provozuje – ve většině družin, ale existuje pravidlo, že nepřihlášené děti mohou kroužek navštěvovat jen pokud není kapacitně obsazen dětmi z družiny. Jsou to většinou kroužky výtvarně pracovní, počítačové, sportovní, taneční. Mezi oblíbené a nejvíce se opakující kroužky v nabídce školních družin je kreslení, modelování, sportovní aktivity a počítačová výuka.

6.1 Výtvarné činnosti ve školní družině

Mezi výtvarné činnosti ve volném čase dětí, zejména ve školní družině, patří kromě kreslení, malování a modelování také výchova výtvarným uměním, například navštěvování galerií, besedy o umění, a také tzv. pomocné techniky jako je například vystřihování, lepení, skládání. Pomocné techniky jsou vhodné především pro nejmladší školáky. Děti si procvičují jemnou i hrubou motoriku, upevňují si zkušenosti s prací a materiálem – štětce, nůžky, práce s lepidly, tuší, temperovými barvami, vodovými barvami. Děti se učí pracovat s různým materiálem, jako jsou přírodní sušiny, kusy látek, různé druhy a velikosti papíru. Děti zároveň poznávají vlastnosti materiálů, jak reagují na vodu, barvu. Učí se pracovat na své pracovní ploše, učí se dodržovat bezpečnostní pokyny – zvláště

při práci s nůžkami či ostrými hroty – pera na tuš, učí se udržovat pořádek svého pracovního místa³⁵.

Výtvarná činnost jako celek má význam, jak pro rozvíjení smyslu pro tvar a barvu, ale i pro rozvíjení citu pro materiál a vhodnost jeho použití.

Deset rad pro správnou výtvarnou výchovu:

1. Snažme se chápat výtvarný projev dítěte v souvislosti s celou jeho psychikou, s jejími obecnými funkcemi (vnímání, myšlení, představivost) a méně s ohledem na věk dítěte. Je naší povinností respektovat zvláštnosti dětského zobrazení skutečnosti, nevidět v nich nesprávnosti a chyby jen proto, že dítě kreslí zásadně jinak než dospělý.

2. Všechno, co dítě nakreslí, namaluje nebo jinak vytvoří, bereme vážně. Chraňme se podceňování a ironie, zrovna tak jako přeceňování a přílišné chvály.

3. Dětský projev má pouze tehdy plnou hodnotu, jestliže není napodobením nebo není pozměněn zásahem dospělého. Nikdy neopravujeme a nevytýkáme nedostatky.

4. Každé téma, které si dítě najde, je zajímavé – nejen to, které se nám líbí, které zadáme. Objevná práce dítěte začíná právě u výběru toho, co bude kreslit. Ve volbě námětu se projeví to, jak dítě prožívá svůj svět.

5. Ne každá kresba nebo výtvarný tvar musí představovat něco určitého z předmětného okolí dítěte. Dětská představivost často předčí zobrazovací schopnosti. I tvary, které nechápeme, mohou pro dítě něco znamenat.

³⁵ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Pedagogika volného času*, str. 112. -117.

6. Kreslení a malování nejsou samy schopny uspokojit dětskou vyjadřovací potřebu. Je mnoho výtvarných technik. Spojování, vytrhávání, kladení, konstruování, ale i samo vyhledávání zajímavých tvarů má veliký význam.

7. Dítě je nejlepším správcem svého majetku a brzy se naučí udržovat si věci v pořádku. Můžeme mu to usnadnit tím, že mu vyhradíme prostor pro ukládání věcí a nástrojů.

8. Sledujeme vývoj dětí. Archiv kreseb potěší i po letech.

9. Dětská představivost a schopnost přetvářet skutečnost ve výtvarnou formu potřebuje vzpruhu. Dostatek podnětů, informací a knížek.

10. Jestliže platí, že výtvarná činnost a její dobrý vývoj jsou obrazem celé výchovné atmosféry a dobré pohody, pak se kreslení, malování a jiné výtvarné techniky nemohou stát povinností, ale zajímavou zábavou.

6.2 Výchova výtvarným uměním ve školní družině

Děti se seznamují s významnými díly výtvarného umění. Počátek je v dětských knížkách s ilustracemi. Školní družiny organizují různé besedy o výtvarném umění, jejich cílem je podpora a rozvoj vnímavosti a citu dětí, obohacení jejich představivosti.

Výchova výtvarným uměním je jednou ze složek estetické výchovy. Estetická výchova má cíl: *„Nemá jen vést děti k vnímání a objevování krásy, která nás obklopuje v přírodním a společenském dění a v uměleckých dílech, ale má je už učit tuto krásu přenášet do vztahů k lidem a do úpravy prostředí.“*³⁶

³⁶ NĚMEC, J.; PUCHÝŘ, R.; ZHOŘ, I.: *Výtvarná výchova v družinách mládeže*, str. 12.

Pobyt dětí ve školní družině dává mnoho příležitostí k rozvinutí výchovy výtvarným uměním. Vždyť jen výzdoba stěn, oken, nástěnek udělá mnoho za nás. Děti se rády chlubí, a když vylepíme jejich díla tam, kde je uvidí i ostatní, povzbudíme je k dalším výtvarným činnostem.

6.2.1 Modelování ve školní družině

Hlavním cílem této činnosti je rozvoj jemné a hrubé motoriky. Děti by také u této činnosti měly rozvíjet fantazii, zpřesňovat představy a myšlení, naučit se práci s plastickým materiálem.

Již v mateřských školách nebo i doma se děti seznamují s plastelínou nebo i obyčejnou hlinou. Učí se hnětění, kroužení, tvoří jednoduché geometrické tvary, figurky jak lidské, tak zvířecí. Základ je koule, poté váleček, placka. Důležité je, aby se děti naučily části spojovat v jeden celek.

Ve školní družině, kde jsem byla na praxi, je kroužek „keramika“. Je zajímavé, že v září byl téměř plný chlapců. Jenže když zjistili, že se nebudou vytvářet jen roboti, auta a zbraně začali se odhlašovat a na jejich místo přicházely šikovné holčičky, které se velice snažily a opravdu vytvářely krásné výtvořky. Netvrdím, že kluci nejsou šikovní, ale je mnohem těžší je namotivovat k tvorbě něčeho, co oni nepovažují za důležité a pro ně užitečné.

Činnost může být individuální nebo skupinová, záleží na množství „hmoty“ a prostoru. Na praxi jsem s dětmi vytvářela z plastelíny zoologickou zahradu, plastelíny, podložek i prostoru bylo dost, tak jsme vyrobili neuvěřitelně velkou zoologickou i s ploty. Zabavili se jak chlapci, tak děvčata a vlastně i já s paní vychovatelkou.

Vhodným materiálem pro modelování je hlína, zmiňovaná plastelína, modurit, různá těsta, ale i sádra nebo třeba sníh.

6.2.2 Kreslení ve školní družině

Dětská kresba je jedním z nejvhodnějších přístupů k poznání osobnosti dítěte.

„Kresba není pouhou hrou nebo sněním, zahrnuje v sobě jak hru a snění, tak realitu, takže ji nelze opomíjet.“³⁷

Kreslení bere většina dětí jako hru – ke kreslení není nutné dítě nutit, kreslení je činnost, která ho baví. Na výsledném díle se objevují vědomá i nevědomá přání. Dítě kreslí to, co ho zajímá, co ho trápí nebo co si myslí. Proto je kresba vhodnou diagnostickou metodou, používají ji pedagogové i psychologové.

Většina výkresů, které si děti vytvoří ve školní družině, si neodnášejí domů. Během školního roku se konají výstavy a tam se díla dětí vystavují, poté si je mohou odnést domů. Děti jsou velice pyšné, když se objeví jejich výtvar na „výstavce“.

Je dokázané, že děti, které kreslí ve škole nebo i doma jen zřídka, tak se u nich objevují jednotvárná znázornění, opakuje náměty, používá stejné barvy. Naopak děti, které mají více možností kreslit – nejen ve škole, v družině, ale i doma, je více motivované k různým tématům, využívá mnohé kresebné materiály (tužka, pastelka, fixy, uhly, rudky). *„Odpočinkový charakter kreslení některým jedincům pomáhá získat odstup od problému, který se jim nedaří vyřešit slovně, četbou ani přemýšlením.“³⁸*

³⁷ DAVIDO, R.: *Kresba jako nástroj poznání dítěte*, str. 15.

³⁸ DAVIDO, R.: *Kresba jako nástroj poznání dítěte*, str. 106. – 107.

Kreslit a věnovat se výtvarnému tvoření lze i venku v přírodě. Klacíkem do písku, do jehličí, vodou, křídami na chodník. Záleží na nápadech, motivaci a ochotě vychovatelky. Takovéto činnosti děti baví mnohem více, než kreslení v lavici.

Kresba je u dětí velice důležitá, rozvíjí se nápaditost, dokáže uvolnit napětí, ukazuje vztahy v rodině.

Dítě kreslí buď dle příkazu – podle námětu a motivace, nebo ze svého zájmu – podle svého nápadu.

Kreslení je prostředkem nalezení cesty k dítěti, o jeho lepší poznání. Kreslení umožňuje u dětí uvolnění pudů, dítě se kresbou vyjadřuje a zároveň i uvolňuje.

6.2.3 Malování ve školní družině

Malba je výtvarná technika a jejím hlavním vyjadřovacím prostředkem jsou barvy. Malířské techniky můžeme rozdělit na suché a mokré. Při suché technice pracujeme přímo s voskovkami, křídami, pastelkami bez namáčení do kelímku s vodou. Při mokré technice pracujeme s vodovými barvami, temperami, olejovými barvami, ty nanášíme na podklad zředěné příslušnou tekutinou: vodou, terpentýnem a podobně³⁹.

Děti v mladším školním věku by měly znát základní barvy a jejich míchání. Děti mají rády netradiční techniky a postupy a rády používají neobvyklé materiály a pomůcky. Mezi netradiční postupy patří tiskátka například z brambor, rozfoukaná skvrna, rozmázlá skvrna tužších barev (tempera, barvy na oblečení) mezi složený papír, rozstřík barvy pomocí brčka či zubního kartáčku.

³⁹ Srov. BABYRÁDOVÁ, H.: *Výtvarná dílna*, str. 29. – 31.

Netradičních technik je opravdu mnoho, naštěstí se ve výtvarné činnosti meze nekladou.

Hry s barvou jsou založeny na přirozené touze dětí sahat do barevné hmoty a experimentovat. Děti mají velice rády činnosti, při kterých se dělají obtisky rukou, chodidel, listů a podobně. Pro nejmenší výtvarně činné děti jsou vhodné prstové barvy, které jsou hygienicky nezávadné a umyvatelné.

Nejpoužívanější technikou je malba vodovými barvami. Jsou ředitelné vodou, snadno omyvatelné a vypratelné.

Další často používaná technika je malba temperovými barvami. Mají velkou krycí schopnost, snadno se roztírají a rychle schnou. Tato technika je vhodná pro míchání barev a experimenty s odstíny. Pro malé děti nejsou moc vhodné – alespoň z mé zkušenosti, buď malují úplně nasucho nebo temperu ředí moc vodou.

Ze zkušenosti vím, že mnohé vychovatelky ve školních družinách nerady používají vodové či temperové barvy. Především z důvodu větší pracnosti ohlídat děti, aby neušpinily sebe a okolí. Při výtvarných kroužcích je samozřejmostí používání vodových a temperových barev.

7 Pedagogika volného času

Jedná se o „novou“ pedagogickou disciplínu. Vychází z poznatků obecné pedagogiky a dalších příbuzných disciplín.

Cílem pedagogiky volného času je naučit jedince efektivně využívat svůj volný čas a chápat jeho význam⁴⁰.

Jejím předmětem se zaměřením na děti a mládež je⁴¹:

1. obsah, formy a prostředky edukačních aktivit pro kultivaci individuálně a společensky prospěšného trávení volného času u dětí a mládeže,
2. činnosti školských a jiných zařízení, která zabezpečují edukaci ve volném čase,
3. teorie a výzkum toho, jak současná mládež (respektive i jiné skupiny populace) tráví volný čas v podmínkách soudobého stavu společnosti.

7.1 Pojem volný čas

„Volný čas je opak doby nutné práce a povinností nutné k reprodukci sil. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“⁴²

Pod pojem volný čas zahrnujeme rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, odpočinek, zájmové vzdělávání, dobrovolnou společensky prospěšnou činnost.

Volný čas zahrnuje nezbytný oddech i zábavu, stává se i příležitostí k svobodné tvorbě, ke kutění a k nevyčerpatelné řadě životních aktivit. Ve všech

⁴⁰ Srov. HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J.: *Pedagogika volného času*, str. 29.

⁴¹ Srov. PRŮCHA, J.: *Přehled pedagogiky*, str. 93. – 94.

⁴² PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Pedagogika volného času*, str. 13.

smysluplných aktivitách nacházejí lidé vlastní seberealizaci. Ve volném čase vystupují do popředí zájmové činnosti a tvořivost lidí.

Dnešní doba s sebou nese tzv. krizi hodnot, je důležité přemýšlet a ujasňovat si postavení hodnot volného času v našem životě, přistupovat k němu kriticky, aktivně a kreativně. Hodnotu volného času můžeme také vidět ve svobodě, se kterou se můžeme rozhodnout dle našich potřeb a přání: rekreaci, aktivní odpočinek, zábava, klid, vzdělávání se. Člověk má příležitost vyrovnávat nedostatky, harmonizovat svůj duševní život na základě svobodného utváření volného času.

Z výchovného hlediska je vhodné pedagogické ovlivňování volného času u dětí a mládeže. Jedná se o nejlepší prevenci před sociálně patologickými jevy. Děti a mládež potřebují citlivé vedení a doprovázení. Efektivní vedení je nenásilné a využívá pozitivní motivaci. Nabízené činnosti by měly být pestré, poutavé, zajímavé a dobrovolné.

„Rozumné využívání volného času přispívá k tělesnému i duševnímu zdraví, podporuje pozitivní mezilidské vztahy. Je proto ve všeobecném zájmu, aby se lidé už v mládí naučili s volným časem dobře hospodařit.“⁴³

Je až překvapivé kolik dětí dobře neví, jak smysluplně trávit a využívat svůj volný čas, proto se některé děti nudí. Většina dětí tráví svůj volný čas před počítačem nebo televizí. Ale najdou se i tací, kteří svůj volný čas tráví ničením laviček, týráním mladších spolužáků, poškozováním aut, devastováním hřišť či telefonních budek, sprejování na fasády nově opravených domů a podobně.

Bydlím na sídlišti a moc dobře vím, jaký je na sídlišti klid během dopoledne, když probíhá školní vyučování. Jen co dětem „odzvoni“, tak je sídliště plné nadávek, rachotu.

⁴³ HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J.: *Pedagogika volného času*, str. 19.

Dnešní děti si závidí, jsou agresivnější, nemají tolik kamarádů, dnešní doba je prostě úplně jiná než v které jsem vyrůstala já a moji vrstevníci. Pamatuji si, že jsem si po škole udělala úkoly a odešla jsem ven. S kamarády jsme hráli různé hry, pořádali soutěže, rozhodně jsme nedělali nic, co by nám dospělí neschvalovali.

Dětem často volný čas plánují jejich rodiče, ti si myslí, že ví, co je pro jejich děti nejlepší. Ale je tomu opravdu tak? Děti mladšího školního věku si potřebují hrát, ale jejich rodiče to z velké části nerespektují. Rodiče se ve svých dětech vidí a snaží se z nich udělat ideál, nebo si splnit své sny jejich prostřednictvím. Rodiče by měli respektovat přání a sny svých dětí ne svoje. Většina rodičů si myslí, že když přihlásí syna nebo dceru do kroužku jimi vybraného, udělají to nejlepší. Ale děti to vidí z velké části úplně jinak, děti nadšené nejsou.

Hudební, výtvarné nebo jazykové kroužky jsou dobré, ale je rozumné sedět ve třídě, když venku svítí krásně sluníčko? Bylo by ideální skloubit kroužek i s pobytem v přírodě, ale bohužel to ve většině případů nejde. Pobyt v přírodě jako vhodná aktivita by se měla v dětech pěstovat již od raného dětství – procházky, výlety s rodiči, poznávání přírody. Děti se v tomto věku rády učí, jsou zvědavé, proto je důležité tohoto období a nadšení využít.

Při nástupu do školy se dětem změní život, na který byly doposud zvyklý. Jeho volný čas je ovlivněn povinnostmi školáka. Později u dětí vznikají zájmy o určité věci. Děti se učí zacházet se svým časem tak, aby měly po povinnostech čas i na své zájmy. S rostoucím věkem nabývá volný čas na významu (v období dospívání se vyhraňují zájmy a potřeby). V rané dospělosti si člověk umí zorganizovat volný čas podle životní úrovně.

Ideální by bylo, kdyby si lidé uvedli do rovnováhy svůj pracovní čas a svůj volný čas.

Dobře zvolená činnost přináší vnitřní uspokojení, radost a zvyšuje sebevědomí.

7.2 Zájmové činnosti

Zájmové činnosti jsou cílevědomé aktivity zaměřující se na uspokojení a rozvoj potřeb, schopností a zájmů. Mají velký vliv na rozvoj osobnosti.

„Zájmy jsou nejčastěji vyvolány potřebami, ale nejsou s nimi totožné. Vztah mezi potřebami a zájmy je oboustranný. Zájmy se rozvíjejí na základě existujících potřeb . . .“⁴⁴

Dle Hanákové: pedagog, který má dobře promyšlený program podle možností a osob, plní zájmová činnost funkci výchovnou a vzdělávací. Rozvíjí celou osobnost, působí motivačně i socializačně, podporuje seberealizaci. Může být prostředkem relaxace, odpočinku, duševní i fyzické rekreace.

Základní škola využívá pro práci se žáky v době mimo vyučování především své instituce: školní družinu (pro žáky 1. stupně) a školní klub (pro žáky 2. stupně).

Zájmová činnost může být organizovaná nebo neorganizovaná, z pedagogického hlediska je samozřejmě lepší činnost organizovaná. Existují různé organizace zabývající se volným časem, jejich přednosti jsou:

- odbornost (zkušené členové, kvalifikovaní instruktoři),
- soustavnost (činnosti mají systém a řád),
- bezpečnost,

⁴⁴ PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Pedagogika volného času*, str. 92.

- materiální vybavení (některé činnosti jsou nákladné a pro jednotlivce cenově nedostupné).

7.2.1 Zájmová činnost esteticko-výchovná

Tyto činnosti formují estetické vztahy dětí ke společnosti, k přírodě a ke kulturním hodnotám.

Činnosti jsou zaměřeny na rozvoj výtvarného, hudebního, dramatického, literárního a hudebně-pohybového projevu. Také se zaměřují na kulturu chování, rozvoj tvořivosti a výchovu ke vkusu⁴⁵. Velký význam mají tvořivé aktivity.

Dle H. Rejda je podstata esteticko-výchovného procesu hlavně v rozvoji smyslového vnímání a citových zážitků. Cíle estetické výchovy klade do oblasti rozvoje vjemů a citů v jejich vzájemné koordinaci a v pěstování schopnosti vyjadřovat city a myšlenky vhodnými uměleckými formami⁴⁶.

Okruhy esteticko-výchovných zájmových činností⁴⁷:

- Výtvarné zájmové činnosti: využívání různých výtvarných technik, práce s výtvarnými prostředky spojená s experimentováním, poznávání a chápání výtvarného umění, kultura chování, stolování, kultura těla a oblékání,
- hudební zájmové činnosti: sborový a sólový zpěv, hra na hudební nástroje, hudebně-pohybové a taneční hry, poslech hudby, získávání poznatků o hudebních umělcích a jejich dílech,

⁴⁵ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Pedagogika volného času*, str. 96.

⁴⁶ Srov. KREJČÍŘOVÁ, O.: *Estetická výchova mentálně retardovaných*, str. 10.

⁴⁷ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Pedagogika volného času*, str. 96.

- literárně-dramatické zájmové činnosti: průpravné hry a cvičení, četba, tvořivé literární a dramatické činnosti, návštěvy kulturních představení.

7.2.2 Zájmová činnost pracovní technická

Tyto činnosti napomáhají k systematickému zdokonalování manuálních dovedností, obohacují vědomosti, umožňují aplikaci těchto poznatků v praxi.

Prohlubuje se zájem žáků o tvořivou práci, snaží se o účast na řešení problémů vědy a techniky.

Zájmové činnosti pracovní technické podporují přirozenou touhu po aktivním uplatnění v oblasti techniky, rozvíjí jejich technické myšlení. Tyto činnosti přispívají k profesní orientaci dětí a seznámení s nejnovějšími odbornými poznatky⁴⁸.

Okruhy pracovní-technických činností: modelářské práce, práce s různými materiály, konstruktivní práce, příprava pokrmů, činnosti související s dopravní výchovou, seznamování s různými profesemi či drobné opravy hraček⁴⁹.

8 Pedagog volného času

„Samostatný pedagog volného času je pracovník s vyšší kvalifikací, který komplexně zajišťuje nebo řídí výchovně vzdělávací a koordinační činnost v oblasti

⁴⁸ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Pedagogika volného času*, str. 94. – 95.

⁴⁹ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Pedagogika volného času*, str. 95.

využití volného času dětí a mládeže, popř. dospělých ve výchovných zařízeních různého typu.⁵⁰“

8.1 Osobnost pedagoga volného času

Požadavky na osobnost pedagoga volného času: temperament, vytrvalost, rozhodnost, citové vlastnosti, organizační schopnosti.

Jedná se o pedagoga, který pomáhá dětem, mládeži i dospělým v orientaci nabídek trávení volného času. Požadavky kladené na pedagoga volného času: otevřenost, objektivnost, sebereflexe, věrohodnost. Dobrý pedagog není ukvapený, umí naslouchat, má důvěru, umí přiznat svou chybu.

Činitelé, kteří ovlivňují pedagogův vliv: věk dětí, délka působení, věk pedagoga, individuální citlivost dětí, citový vztah mezi pedagogem a dítětem, důležitou roli hraje i pohlaví pedagoga – ženy jsou emotivní a muži mají více respektu.

Pedagog volného času má četné role:

- diagnostik – zkoumá potřeby a zájmy dětí, jejich stupeň emocí, rozvoje racionální sféry, pozoruje jejich motoriku,

⁵⁰ VÁŽANSKÝ, M.: *Základy pedagogiky volného času*, str. 94.

- poradce – poskytuje rady ohledně vhodného využívání volného času, pěstování správných návyků v denním režimu. Přesvědčuje, odstraňuje zlozvyky,

- podněcovatel – podporuje individuální rozvoj jedinců ve všech rovinách, napomáhá k uspokojování potřeb, podporuje seberealizaci,

- strůjce – přináší citové uspokojení z dobrovolně provedené činnosti, napomáhá k příjemným stavům, k překonávání obtíží,

- organizátor – zajišťuje aktivity, poskytuje dostatek příležitostí k sebepoznání, k sebevýchově a sebehodnocení,

- koordinátor – odpovídá za průběh a rozložení aktivit ve volném čase⁵¹.

⁵¹ VÁŽANSKÝ, M.: *Základy pedagogiky volného času*, str. 115. – 116.

Praktická část práce

9 Úvod do praktické části

Tato praktická část je doplněná fotografiemi prací dětí a různým použitým motivujícím materiálem.

Projekt rozvíjí u dětí tvořivost, motivaci, aktivitu, ekologické cítění. Také je velice důležitý rozvoj spolupráce a komunikace mezi dětmi.

Jak už sám název projektu „Lesy – louky“ napovídá, ráda bych také u dětí rozvíjela sounáležitost k přírodě, k ekologickému chování. Protože příroda kolem nás je poničená, nejúčinnějším prostředkem k její obnově a ochraně je ekologická výchova. Vztah k přírodě je totiž v úzkém spojení s úrovní vzdělání člověka a jeho mravní stránkou. Děti by se během tohoto projektu měly naučit chápat význam rostlin a živočichů v přírodě a seznámit se s jejich zacházením; vztahy mezi jednotlivými živočichy a rostlinami – jejich návaznost na sebe.

9.1 Charakteristika výtvarného projektu „lesy-louky“

Jako motivaci, která je pro děti tohoto věku velice důležitá a musí být i smysluplná jsou zvolené pohádky, písničky, obrázky a hry, které děti dobře znají třeba z večerníčků. Děti jsou v tomto věku velice zvědavé a rády se učí, proto si myslím, že téma příroda je slibné k úspěšnému dokončení projektu.

Otázka projektu je, zda jsou zvolené výtvarné činnosti vhodné pro děti mladšího školního věku, zda bude dostačující motivace a hlavně jaké budou výsledky! Důležitý je i prostor k seberealizaci – za který je nemálo dětí vděčných. Podle mého názoru ve výtvarné výchově nemá panovat striktní nařízení – když slunce je žluté, musí ho děti malovat žluté! Důležitý je jejich pocit, radost a prožitek.

Výtvarný projekt „Lesy – louky“

Jedná se o projekt pro děti mladšího školního věku navštěvující první a druhou třídu základní školy, kteří navštěvují školní družiny.

Při prvním setkání je třeba si s dětmi popovídat, seznámit je s naším záměrem, nabudit v nich zájem o přírodu.

Výtvarný projekt by měl probíhat po skončení letních prázdnin. To je období, kdy jsou děti odpočínuté z prázdnin a plné zážitků, o které se chtějí podělit. A počasí na vycházky a poznávání přírody také ještě vyhovuje.

9.1.1 Cíl projektu

Cílem projektu je: vytvořit si ve třídě školní družiny vlastní louku a les. Samozřejmě ne v přirozené velikosti. Výtvarný projekt se neodehrává jen ve třídě, ale i v lese a na louce, aby děti měly živou představu, jak to v lese či na louce „chodí“.

9.1.2 Postup činností

Nyní budu uvádět výtvarné činnosti a jejich postupy, které jsem pro svůj projekt vymyslela.

Na začátku každé hodiny je motivační hra, pohádka, písnička. Děti si pak lépe představují, co se po nich žádá. Také je vhodné mít připravený hotový výrobek či výtvar, aby děti věděly, jakým směrem se mají při své činnosti ubírat. Rozhodně není podmínkou, aby děti okopírovaly přichystaný výrobek! Je důležité nechat prostor pro fantazii.

Předem je vhodné mít připravený veliký arch balicího papíru, který se připevní na vhodné místo na zdi ve třídě školní družiny. S připevněním si nechte pomoci od dětí, budou rády. Na velký arch balicího papíru se mohou postupně přidávat dětské výtvary, tak jak se budou dokončovat, aby vznikl les.

9.2.1 Jednotlivé činnosti zahrnuté do projektu „les“

9.2.1.1 Barevné stromky a stromy

Cíl: rozvoj kreslířských schopností, cit pro využití všech dostupných barev. Zdokonalování výtvarné představivosti při kreslení stromů na celý papír. Zlepšení práce s nůžkami. Schopnost spolupráce s vrstevníky. Motivace nabízí zamyšlení nad lesními školkami a prací lesníků jako takovou.

Časové rozmezí: cca 50 minut.

Pomůcky pro motivaci: televizor, videorekordér nebo DVD přehrávač, videokazeta nebo DVD s pohádkovým filmem „Ať žijí duchové“.

Pomůcky pro výtvarnou činnost: bílé papíry velikosti A3, olejové pastely, nůžky s kulatými konci a tuhé lepidlo na papír, případně připravené šablony ve tvaru stromů.

Vlastní aktivita:

Motivace:

Pouštění filmové ukázky a zpívání písničky „Hajný je lesa pán“. Děti tuto písničku většinou znají. Povídání o typech stromů, jejich rozdílech, plodech – ukázka obrázků jehličnatých i listnatých stromů. Povídání o důležitosti sázení a ochraně nových stromků – lesní školky. Je dobré připomenout, že je podzim, tudíž se nám listnaté stromy budou „hrát všemi barvami“.

Výtvarná činnost:

Na bílý papír A3 si děti napřed obyčejnou tužkou nakreslí strom dle své fantazie, poté, když jsou se svým výtvozem spokojeni, obkreslí strom a vybarví olejovými pastely. Záleží hlavně na velikosti a barevnosti – zvláště pak u listnatých stromů. Ale i jehličnaté stromy mohou mít jinou barvu v dětských očích než zelenou.

Než stromy uschnou, je dobré, zahrát si nějakou pohybovou hru, ne moc divokou a ne moc náročnou na prostor. Například hra „Chodí Pešek okolo“, děti se posadí do kroužku, vychovatelka určí jedno z dětí, který vystoupí z kroužku, ostatní děti zavřou oči. Vybrané dítě chodí okolo sedících dětí a odříkává: „chodí Pešek okolo, kdo se na něj koukne, toho Pešek bouchne“. Sedící dítě, kterého si Pešek vybral a dotkl se ho, rychle vstane a honí Peška kolem kruhu. Když ho dohoní, vymění si role.

Mezi tím stromy uschnou, děti si strom pečlivě vystříhnou, poté z nebarevné strany strom pomažou tuhým lepidlem a s opatrností je nalepí na předem připravený balící arch připevnění na vhodném místě na stěně. Tím nám vznikne stromový háj. Je důležité dětem s nalepováním pomáhat.

Závěr činné aktivity:

Společné komentování díla, odůvodňování použitých barev, vyjmenovávání stromů a hlavně jejich poznávání. Zvolená technika této výtvarné činnosti je vhodná pro tento věk, děti ocení kolektivní práci.

Motivační písničku je dobré na konec ještě zopakovat.

9.2.1.2 Zvířátka z keramiky

Cíl: rozvoj výtvarné představivosti a fantazie při výrobě zvířátek žijících v lese. Zdokonalování jemné motoriky. Seznámení dětí, pro ně, s nezvyklým materiálem – keramikou (lze použít i modurit, plastelínu nebo i těsto). Obohatit znalosti dětí o lesní zvěř.

Časové rozmezí: přibližně 45 minut.

Pomůcky pro motivaci: kartičky s obrázky zvířat.

Pomůcky pro výtvarnou činnost: dostatečné množství keramické hmoty, rydla (použití jen s dozorem dospělého), špejle, hadříky, nůžky s kulatými konci, příborové nože, kelímky s vodou, štětce, glazurovací barvy.

Vlastní aktivita:

Motivace:

Jako motivaci jsem zvolila didaktickou hru „Zvířata a jejich mláďata“ na upevnění vědomostí. Hra spočívá ve znalosti zvířat a jejich mláďat – poznávaných a párovaných podle obrázku. Poté je vhodné si o zvířatech povídat a ukazovat si jejich obydlí.

Výtvarná činnost:

Děti si nejprve procvičí prstíky, tím, že si postříkají vodou připravenou hroudu hlíny. Poté válejí, koulejí, zkrátka si dělají s keramikou, co uznají za vhodné.

Když mají hmotu pěkně vláčnou a propracovanou mohou začít tvořit zvířátka, které žijí v našich lesích, o kterých jsme si povídali na začátku – při motivaci. V tomto věku je důležité dětem pomáhat, poradit. Pro ty méně šikovné je dobré mít připravené šablony s různými zvířátky, které si děti do keramiky obkreslí rydlem. Tyto šablony je vhodné použít, i když nechceme obrázek 3D, ale jen „placku“. Pokud děti mají vyrobený dostatek zvířátek (nebo nám došla hlína), nechají je oschnout.

Do meziprostoru je vhodné vložit písničku „Máme rádi zvířata“ od dvojice Suchý / Šlitr a krátké povídání o tom, jaká zvířátka vyrobili a čím se živí, jestli se připravují k zimnímu spánku a podobně.

Poté co výrobky oschnou, je děti pohlazují barvou, která se jim na zvířátko hodí a kterou my máme k dispozici. Glazury jsou dostání buď v tekutém stavu nebo v prášku – které si musíme namíchat.

Pak opatrně přenesou výrobky na plech připravený u pece, abychom zvířátka mohli pěkně „upéci“.

Závěr činné aktivity:

Děti hodně baví promačkávat hmotu, stříhat do ní, dělat z ní různé tvary a pak je zase zničit „bez následků“. U této činnosti si děti pěkně procvičí motoriku a fantazii při poznávání zvířátek ostatních dětí.

9.2.1.3 Barevné houby

Cíl: zlepšení manuálních dovedností – obkreslování, stříhání, práce s látkou, cit pro použití barev. Získání informací o jedlých a nejedlých houbách.

Časové rozmezí: přibližně 40 minut.

Pomůcky pro motivaci: televizor, videorekordér nebo DVD přehrávač, videokazeta nebo DVD „O krtečkovi“, atlas hub.

Pomůcky pro výtvarnou činnost: čtvrtky, větší i menší obrysy hub z kartonu, kousky látek, nůžky s kulatými konci, lepidlo, štětce.

Vlastní aktivita:

Motivace:

10 minutová pohádka „Kртеček a houby“. Povídání si o houbách, jaké druhy děti znají, zda poznají jedlé a nejedlé, jaká zvířátka houby jedí. Ukázka atlasu hub. Krátká soutěž v poznávání hub podle obrázku.

Výtvarná činnost:

Dětem je nejprve důležité ukázat, jak si přiloží kartonovou houbu na čtvrtku, aby šetřily místem. Správně přiložené houby si obkreslí a vystříhnou. Kartonové houby by měly mít několik velikostí, děti si je můžou po obkreslení vyměnit za

menší či větší. Před samotným vystřiháváním jim vysvětlíme, že musejí být opatrné při vystřihávání, jak na sebe, tak i na kamarády kolem sebe.

Dětem může být pouštěna relaxační hudba, aby umocnila důležitost klidu, převážně při práci s nůžkami

Po vystřihnutí hub si děti vyberou kousky látek, které se jim „hodí“ na jejich houbičky. Opatrně namáčejí štětce do tekutého lepidla (například Herkules) a natírají kousky látek, které pak přikládají na vystřiženou houbu – na její klobouček. Různě je přelepují a navršují na sebe, aby vznikl vystouplý klobouček. Houby si odloží na topení nebo parapet, aby dobře ztuhly a uschly.

Po výtvarné činnosti a pečlivém úklidu je dobré vložit protahovací rozcvičku. Děti si stoupnou do kruhu a jeden po druhém předvádějí cviky, které je napadnou, ostatní děti je po předvádějícím opakuje.

Závěr činné aktivity:

Práce s lepidlem a vrstvení látek je pro děti nezvyklá činnost. S vystřiháváním je dobré dětem pomáhat – pokud si nevědí samy rady. Čtvrtku je možné nahradit kartonem, méně se promočí. Relaxační hudbu můžeme a nemusíme použít, ale myslím, že je vhodná. V tomto věku se děti méně soustředí, jsou roztěkané. Hudba by jim měla umožnit soustředit se na klid a pouze na jednu činnost.

9.2.1.4 Stavíme domečky pro zvířátka v opravdovém lese

Cíl: schopnost spolupráce s vrstevníky. Získání povědomí o výtvarných činnostech mimo třídu. Upevnit správné chování dětí v lese i k lesu a jeho obyvatelům. Správné pochopení lesního života. Vliv lidských činností na životní prostředí. Pozorování podzimního lesa.

Časové rozmezí: nelze určit.

Pomůcky pro motivaci: oblečení vhodné do lesa, přibližně třicet provázků o délce cca 1 metr, barevný krepový papír.

Vlastní aktivita:

Motivace:

Venkovní hra na „Škůdci lesa“⁵². Děti rozpočítáme na dvě stejně početné skupiny, aby se děti nehádaly, že počet je nespravedlivý. Barevným krepovým papírem ovážeme stromy, které nám budou určovat místo, které budou „škůdci“ napadat. Velikost tohoto místa musí být adekvátní k počtu účastníků. První skupina dětí jsou škůdci, kteří napadají stromy v lese. Každé dítě v této skupině dostane X provázků (záleží na počtu dětí ve skupině). Druhá skupina dětí jsou ochránci lesa, kteří se přemístí do prostoru označeného krepovým papírem. Do tohoto prostoru pronikají „škůdci“ se svými provázky a ovazují je kolem stromu. Ochránci lesa se je snaží chytit, pokud se tak stane, dítě opouští hru. Po dostatečné délce hry, sečteme „napadené“, tedy ovázané stromy, a pokud děti mají zájem skupiny proměníme. Pokud hru pojmem jako soutěž, děti se budou více snažit.

Výtvarná činnost:

Děti upozorníme, že jsou na návštěvě v domově zvířátek a rostlin, proto se musí chovat tiše. Děti sbírají klacíky, listy – které, netrhají ze stromů, různé bobule, šišky, žaludy, kaštany, suchou trávu. Část materiálu děti použijí na stavbu různých domečků pro hmyz, zvířata nebo i pro skřítky a část si odnesou zpátky do třídy školní družiny.

Při stavbě domečků necháme dětem volný prostor pro fantazii, pro zvolení pro ně vhodného místa. Děti překrývají, navrší různý přírodní materiál a tím vytvářejí obydlí pro skřítky nebo zvířátka – záleží na dětské fantazii a představivosti. Vychovatel nebo pedagog chodí mezi tvořícími dětmi a povídá si s dětmi o domečcích a o použitém materiálu.

Na zpáteční cestě do školní družiny si s dětmi povídáme o materiálu, který nasbíraly, o zvířatech, které cestou viděly nebo slyšely. Ve třídě si posbíraný materiál rozložíme na připravené noviny či do krabic, aby byl připraven k dalšímu použití.

Závěr činné aktivity:

⁵² Srov. HAVLICKÁ, E.; MARXOVÁ, Z. et al.: *Ekologické hry*, str. 40.

Děti se seznámí s netradičním materiálem a netradičním místem pro výtvarnou činnost. Pobyt venku je ideálně strávený volný čas po celodenním sezení v lavici.

9.1.2.5 Nezbední pavoučci

Cíl: procvičení jemné motoriky, práce s drobným a nezvyklým materiálem, rozvoj fantazie. Zlepšení informací o světě hmyzu.

Časové rozmezí: přibližně 35 minut bez motivace.

Pomůcky pro motivaci: televizor a videorekordér nebo DVD přehrávač, kazeta nebo DVD s motivačním pohádkovým filmem.

Pomůcky pro výtvarnou činnost: polystyrénové kuličky, fixy, barevné plyšové drátky, tužku, špejle, čtvrtka o velikosti A5, tuš, nůžky s kulatými konci, oboustranná lepenka.

Vlastní aktivita:

Motivace:

Jako motivaci dětem pustíme pohádku „Pavouk se smaragdovými očima“. Tento pohádkový příběh nám přiblíží nejen pavouky, ale i připomene, že dobro vždy vítězí nad zlem.

Po shlédnutí pohádky si děti vezmou do ruky kuličky s polystyrénu, přehazují si je z jedné ruky do druhé – můžou si je prohazovat i mezi sebou navzájem.

Výtvarná činnost:

Polystyrénovou kuličku si děti vybarví, namalují podle svého uvážení – mají na paměti, že mají vzniknout pavouci. Namalují například kuličce oči, pusy, nos. Z barevných plyšových drátků si nastříhají různě dlouhé kousky, tyto drátky napíchnou do kuliček jako nožičky. Z drátků můžou pavoučkům udělat třeba i kudrnatou ofinku, drátek omotají kolem tužky a opatrně stáhnou. Pak je zapíchnou do „čela“ pavouka.

Když jsou pavoučci hotoví, na malou čtvertku si děti nakreslí tuší a pomocí špejle rovné čáry, které se spojují v jednom bodě. Jednotlivé čáry spojují linií dokola --- a vznikne nám pavučina.

Na spodek polystyrénového pavoučka děti nalepí malý kousek oboustranné lepenky. Pavoučky pak můžou děti nalepit do jimi vytvořené pavučiny nebo do lesa vyrobeného již dříve, nalepeného na zdi ve třídě školní družiny.

9.2.1.6 Zajímavé postavičky z přírodních materiálů

Cíl: procvičení motoriky. Práce s neobvyklým materiálem. Rozvoj výtvarné představivosti, schopnosti zklidnění, soustředění. Obohatit znalosti o plodech lesních stromů. Správné rozpoznání plodů a listů jednotlivých lesních stromů.

Časové rozmezí: přibližně 40 minut.

Pomůcky k motivaci: CD přehrávač, CD s relaxační hudbou.

Pomůcky pro výtvarnou činnost: předem nasbírané listy, sušená tráva, klacíky, ořechy, bobule, šišky, žaludy, kaštiny, šípky, lepidlo, špejle, rydlo (používá jen pedagog, vychovatel), lepicí pistole (používá jen pedagog, vychovatel), nit'.

Vlastní aktivita:

Motivace:

Jako motivaci zvolíme takovou pohybovou hru, která z dětí dostane nadbytečnou energii, ale pro výtvarnou činnost energie ještě zbyde dostatek. Pro hru „Na honěnou“ je třeba prostor, dobré je přemístit se tam, kde je místa dostatek – například školní tělocvična. Po této hře je nutné nechat děti dostatečně vydýchat a zklidnit organismus. Proto si děti lehnou na podložky a poslouchají relaxační hudbu, pedagog nebo vychovatel vypráví uklidňujícím hlasem o zvířatech, kde žijí, jak vypadá les. Leží a poslouchají, dokud nejsou úplně v klidu a bez rozrušení.

Děti se klidným krokem vracejí do třídy školní družiny.

Výtvarná činnost:

Děti si vybírají z předem nasbíraných přírodních materiálů takový materiál, který se jim nejvíce hodí na výrobu zvířátek. Když mají vybraný dostatek materiálu, mohou začít s vytvářením. S vydlobnutím dírky na špejli – například jako tlapky, nebo s přilepením šišek je třeba dětem pomoci. S papíru si můžou děti vystříhnout oči nebo zobák a nalepit na jimi vyrobené zvířátko.

Hotová zvířátka, která to potřebují, necháme zaschnout. Zaschlá zvířátka můžeme navléci na pevnou niť a zavěsit.

Závěr činné aktivity:

Přírodní materiál děti baví, je pro ně nezvyklý. Při této činnosti je důležitá fantazie a zručnost. S hotovými zvířátky si děti mohou zahrát krátké divadélko.

9.2.2 Jednotlivé činnosti pro část projektu „louky“

Pro projekt louky je dobré mít připravený velký arch papíru, nejlépe nabarvený na zeleno – bude představovat louku. Klidné místo je pro tento arch je důležité, děti si na něj budou postupně dávat své výtvary, tak aby nám vznikla „opravdová“ louka.

9.2.2.1 Neobyčejné květináčky

Cíl: seznámení dětí s temperovými barvami, malba na netradiční materiál – květináč. Rozvoj představivosti, fantazie, jemné motoriky. Obohacení znalostí o květinách a jejich barevnosti.

Časové rozmezí: přibližně 45 minut.

Pomůcky k motivaci: ukázka různobarevných květináčů, atlas lučních květin, kartičky s obrázky květů, CD „Písničky o zvířátkách“, CD přehrávač.

Pomůcky pro výtvarnou činnost: hliněné květináčky, štětce, kalíšky na vodu, Balakryl, tempery, hadříky na otírání štětců, tužku, noviny nebo nějakou podložku na stůl.

Vlastní aktivita:

Motivace:

Ukázka různých typů květináčů a povídání si o pestrosti barev, použitím materiálu. Prohlídka atlasu květin rostoucích volně v přírodě a následné vyprávění o květinách, které děti znají. Soutěž: rozdělíme děti na dvě stejně početné skupiny, předem si připravíme kartičky s obrázky známých lučních květin. Postupně je dětem ukazujeme a skupiny hádají název květiny na obrázku, po uhádnutí dostane skupina bod. Pokud se děti spletou a řeknou špatný název, můžeme skupině bod odebrat.

Výtvarná činnost:

Každé dítě má svůj vlastní květináč. Je třeba děti upozornit, že musejí pracovat opatrně a nezbrkle. Děti silnějším štětcem 2x natřou vnitřek květináče Balakrylem (aby neprosakovala voda na vnější obal květináče).

Když děti natírají vnitřní stěny květináče, vychovatel či pedagog vymačká temperové barvy na připravené podložky, jen nezbytné množství. Když barvy dojdou, snadno se doplní, zabráníme tak zbytečnému plýtvání.

Děti si vezmou tenčí, čisté štětce a dle své fantazie malují na květináče. Květináč postaví dnem vzhůru, vložíme do něj tužku a držíme ji i s květináčem – zabráníme tak, případnému rozmazání výtvaru a rozsáhlejšímu ušpinění dětí.

Během výtvarné činnosti můžeme dětem pouštět CD s písničkami o zvířatech, například „Písničky o zvířátkách“, hraje Orchestr K. Vágnera.

Po domalování odnesou děti květináče usušit na parapet či topení (položíme na něj noviny). Je důležité děti upozornit na řádné vypláchnutí štětců, je nezbytné je otřít do připravených hadříků (aby nám štětce neztvrdli), umytí rukou a pečlivé očištění pracovního místa.

Závěr činné aktivity:

Vyhodnocením výtvarné činnosti jistě děti potěšíte, je dobré s dětmi mluvit o použitých barvách, namalovaných tématech a jak se jim na květiníky malovalo. Důležitá je pochvala!

9.2.2.2 Květy do neobyčejných květináčů

Cíl: práce s neobvyklým materiálem – vylisovanými květy a listy. Rozvoj technických výtvarných dovedností – stříhání, lepení. Upevnění znalostí o květinách volně rostoucích.

Časové rozmezí: přibližně 30 minut.

Pomůcky k motivaci: televizor, kazeta nebo DVD s pohádkou „Pyšná princezna“, videorekordér nebo DVD přehrávač.

Pomůcky pro výtvarnou činnost: nasušené květy a lístky, lepidlo Herkules, barevné papíry, tužky, štětce, nůžky s kulatými konci, špejle, noviny nebo podložky, modelovací hmotu.

Vlastní aktivita:

Motivace:

Puštění ukázky z pohádky „Pyšná princezna“ – ukázka s písní „Rozvíjej se poupátko“. Společné zazpívání této písničky. Krátké povídání o kvetoucích rostlinách, o důležitosti květenství a jeho důvod.

Výtvarná činnost:

Důrazně dětem zopakujeme, jak se pracuje s nůžkami a lepidlem. Také je důležité děti upozornit na velikost květů – dobré je mít připravenou ukázku nebo i šablony. Děti si na barevný papír nakreslí tužkou květ podle svého uvážení, ten si vystříhnou. Vystřižený květ obkreslí na jinak barevný papír a opět jej vystříhnou.

Jeden vystřižený květ potřou lepidlem, připojí špejli (měla by dosahovat alespoň do poloviny květu) a spojí ho s druhým květem jiné barvy. Poté si

vybírají různé květy a lístky, ty opatrně natírají lepidlem a přikládají na slepené květy z obou stran.

Hotové květy se nechají uschnout na topení či parapetu.

Závěr činné aktivity:

Výtvarná činnost je vhodná na procvičení práce s nůžkami, na práci s drobným materiálem. Po zaschnutí květů se může dát modelovací hmota do předem vytvořených barevných květináčů a květy na špejli se do ní zabodnou.

9.2.2.3 Kamínková zvířátka

Cíl: seznámení dětí s atypickým materiálem – kamínek, s barvou. Rozvoj výtvarné fantazie. Procvičení jemné i hrubé motoriky. Seznámení dětí s drobným hmyzem, jeho užitečnost nebo škodlivost. Získat povědomí po potravním řetězci.

Časové rozmezí: přibližně 45 minut.

Pomůcky k motivaci: televizor, videokazeta nebo DVD s příběhy o Ferdovi mravenci, videorekordér nebo DVD přehrávač.

Pomůcky pro výtvarnou činnost: větší placaté kamínky, akrylové barvy, štětce, hadříky na otření, kelímky na vodu, noviny nebo podložky, lepicí pistole, kousky různobarevné vlny, bezbarvý lak ve spreji (používá pouze pedagog nebo vychovatel).

Vlastní aktivita:

Motivace:

Puštění animované pohádky o Ferdovi mravenci „Jak přijel do lesa cirkus“. Po skončení pohádky, zařadíme před výtvarnou činnost povídání o hmyzu a jeho životě, které děti viděly v ukázce.

Výtvarná činnost:

Děti si vyberou kamínek vhodný pro jejich zvířátko. Mezi tím pedagog nebo vychovatel vymačká různé barvy na podklad, aby nedošlo ke zbytečnému plýtvání. Pokud jsou k dispozici akrylové barvy v kalíšku, tato činnost odpadá. Ale je třeba děti upozornit na důležitost vyplachování štětců.

Děti nanášejí pomocí štětců barvy, tak jak uznají za vhodné (mají na paměti, že má vzniknout např. brouček).

Po zaschnutí barev můžeme lepicí pistolí připevnit kamínku-hmyzu nožičky, z předem dětmi nastříhané vlny. A po úplném doschnutí přestříká pedagog nebo vychovatel kamínek-hmyz bezbarvým lakem.

Závěr činné aktivity:

Akrylové barvy jsou vhodné pro děti mladšího školního věku – je třeba děti upozornit na „skromné“ ředění barev vodou.

Po uklizení pomůcek je dobré si s dětmi vyprávět o výrobcích a pochválit i méně zdařilé výtvary.

9.2.2.4 Kouzelní motýlci

Cíl: rozvoj barvocitu, jemné i hrubé motoriky. Procvičení technických výtvarných dovedností. Prohloubení znalostí o druzích motýlů, o jejich životních podmínkách, užitečnosti

Časové rozmezí: přibližně 30 minut

Pomůcky k motivaci: CD přehrávač na baterie (použití v přírodě), CD s písní „Chytila jsem na pasece motýlka“ od Heleny Vondráčkové.

Pomůcky: čtvrtky A4, barvy na textil (je možno použít jiné, méně tekoucí barvy), nůžky, deku (za hezkého počasí), noviny nebo podložky, tuhé lepidlo na papír, ruličky od toaletního papíru, barevný – nejlépe zelený – papír.

Vlastní aktivita:

Motivace:

Povídání o motýlech a příbuzném hmyzu, o barevnosti křídel, jejich potravě. Puštění písničky „Chytila jsem na pasece motýlka“, následné zpívání této písničky (většina dětí tuto písničku zná) a tančení jako motýlci.

Výtvarná činnost:

Děti si rozeberou čtvrtky, přehnou je na polovinu. Vyberou si barvy, které chtějí mít na křídlech motýla a postupně a v malých dávkách barvu stříkají mez čtvrtku. Poté co už je barvy dost – pozor, aby po přehnutí čtvrtky nepřetékala, *čtvrtku děti přehnou a pořádně promačkají*. Když děti mají promačkání hotové,

opatrně čtvrtku rozevřou a hned zjistí, jaký se jim utvořil obrázek. Rozloženou čtvrtku nechají děti uschnout.

V čase na uschnutí je vhodné mít připravené hádanky na téma zvířat. Například:

Čtyři rohy, žádné nohy, domečkem pohne (hlemýžď). A víte jak hlemýžď vypadá? Je hlemýžď a slimák to samé zvíře?

Krása andělská, chůze zlodějská, hlas ďábelský. Kdo je to? (páva). Děti viděly jste už někdy páva? Jaké vydává zvuky? Jaká barva na jeho peří převažuje? Co je zajímavého na jeho ocasu?

Po zaschnutí obrázků děti opět čtvrtku složí na půl a začnou stříhat dle své fantazie, jak asi vypadají křídla motýlí. Můžeme napovědět, že mají vystřihávat polovinu osmičky.

Když jsou motýli vystřiženi, vezmou děti roličku od toaletního papíru, lepidlo a barevný papír (nejlépe zelený) – rozstřižený na čtverce 10x10 centimetrů. Jeden konec roličky přilepí děti k „bříšku“ motýla a druhý konec přilepí na zelený papírový podstavec.

Závěr činné aktivity:

Výtvarné tvoření spojené s pobytem venku a tancem na hudbu děti velice baví. Výtvarná činnost s barvami na textil v tubě je pro děti nezvyklá a zajímavá. Díky této technice rozpoznají vliv míchání různých barev na výslednou kompozici.

9.2.2.5 Kytičky na hlavičky

Cíl: rozvoj technických výtvarných dovedností, jemné motoriky, abstraktního myšlení při práci s barvou a jejího roztírání nezvyklou pomůckou - zubním kartáčkem. Zlepšení obkreslovacích schopností. Protážení celého těla při pohybu na hudbu.

Časové rozmezí: přibližně 40 minut.

Pomůcky k motivaci: CD „Děti a ekologie“, CD přehrávač na baterie.

Pomůcky pro výtvarnou činnost: čtvrtky A4, tužky, vodové barvy, štětce, vyřazené kartáčky na zuby, šablony ve tvaru květů, nůžky s kulatými konci, nůžky s ostrým hrotem (pouze pro pedagoga nebo vychovatele) – místo nůžek můžeme použít velkou a tlustou jehlu, špulku gumičkové nitě, podložky, kelímky na vodu, hadříky na otírání štětců, velkou deku.

Vlastní aktivita:

Motivace:

Procházka po louce nebo alespoň trávníku. Povídání si s dětmi o rozmanitosti květů.

Puštění písničky „Nepořádek“ z CD „Děti a ekologie“. Povídání o textu písně, o smyslu odklizení odpadků z přírody.

Výtvarná činnost:

Za hezkého počasí: Venku se děti usadí na připravenou deku, rozdělí si čtvrtky, tužky, šablony, vodové barvy (do skupinek) a štětce nebo zubní kartáčky, nůžky s kulatými konci. Každé dítě si obkreslí květ, vybarví ho dle své fantazie štětcem či zubním kartáčkem a vodovými barvami. Venku nám vybarvené květy brzy uschnou, děti je vystříhnou a dají je vychovateli. Pedagog nebo vychovatel proděruje vystřižené květy tak, aby se dírkami dala protáhnout gumička a děti si mohly dát květy na hlavu a gumičku pod bradu, tak aby jim květ nepadal.

V meziprostoru kdy pedagog či vychovatel proděrovává, děti sklízíjí pomůcky potřebné k výrobě barevných květů.

Děti si rozeberou své květy, nasadí si je na hlavy a tančí do rytmu pouštěné hudby. Můžeme děti pobídnout -„jelikož jsou květy, tak ať se klátí jako květiny při větru. Po divokém tanci je nutné zpětné uklidnění organismu.

Závěr činné aktivity:

Výtvarná činnost spojená s pobytem na čerstvém vzduchu je výborná kombinace.

Povídání o ekologii děti velmi zajímá a tuto problematiku řeší i s rodiči, proto je vhodné hovořit o ekologii, recyklaci už s takto mladými dětmi.

9.2.2.6 Já – celá postava

Cíl: rozvoj fantazie a citlivosti pro kompozici, rozvoj tvůrčích schopností při výtvarné práci s odpadovým materiálem – starými novinami a časopisy. Opět dětem oživit důležitost třídění odpadů a jejich následnou recyklaci. Připomenutí jaké správného chování v a k přírodě.

Časové rozmezí: přibližně 50 minut.

Pomůcky pro motivaci: CD „Cvičíme s Míšou 2“, CD přehrávač.

Pomůcky pro výtvarnou činnost: čtvrtky formátu A2, staré noviny a časopisy, barevné voskovky, tuhé lepidlo na papír, tuš, špejle, noviny jako podložky.

Vlastní aktivita:

Motivace:

Povídání o lidské postavě, o tom, že každý člověk vypadá jinak – vysoký x malý, tlustý x hubený, vlasatý x plešatý. Ale i přes to, všichni lidé mají hlavu, oči, nos, pusu, tělo, ruce, nohy.

Hraní hry a pouštění písničky „Hlava, ramena, kolena, palce“. Pouštění hudby není nutné, tuto hru lze hrát i bez muziky, stačí jednotlivá slova odříkat do rytmu. Tato hra spočívá v odříkávání nebo zpívání textu, pedagog nebo vychovatel zároveň ukazuje rukama na jednotlivé části svého těla a děti ho napodobují. Postupně se rytmické odříkávání textu a ukazování na části těla zrychluje.

Výtvarná činnost:

Na celou velkou čtvrtku si děti nakreslí obrys postavy – samy sebe. Po nakreslení postavy nechají děti tuš chvíli zaschnout a mezi tím si ze starých novin a časopisů natrhají různě velké kousky papíru, které budou vlepovat do postavy.

Postavě děti dokreslí voskovkami to, co jí patří (oči, nos, pusa, uši, vlasy). Poté si vezmou tuhé lepidlo a začnou vlepovat kusy vytrhaných novin do postavy – jako oblečení.

Závěr činné aktivity:

Hotové postavy pověsíme na stěnu nebo necháme položené na zemi a s dětmi je postupně všechny komentujeme, popisujeme. S dětmi je dobré, povídat si o tom, co se vše může vyrobit z recyklovaného papíru.

Na úplný závěr je vhodné písničku i hru zopakovat.

Závěr

Výtvarný projekt je realizovatelný ve školní družině. Sice je připravený pro děti navštěvující první a druhou třídu, ale myslím, že je vhodný i pro starší děti. Je v něm dostatek prostoru pro dětskou fantazii a představivost. Některé činnosti byly pro žáky první a druhé třídy obtížnější.

Děti byly velice aktivní a těšily se na výtvarné tvoření, i na povídání a přírodě. Ze začátku, převážně, chlapci se tvářili nezaujatě. Ale už během první hodiny jsem je získala na svou stranu – výtvarně tvořili a byli moc šikovní.

Během realizace některých činností jsem se ujistila, že není ani tak důležitá motivace jako nálada a nadšení dětí, se kterými se tvoří. Dobrá motivace ještě nezaručuje úspěšnou tvořivou činnost. Také jsem zjistila, že důležité je motivovat děti i během výtvarné činnosti – některé se nechaly jiné ne. U části činností bylo třeba děti pobízet, aby u výtvoru ještě něco domalovaly, dokreslily. Bohužel většinou při práci venku se našel vždy silnější podnět, který děti „odláká“ k jiné činnosti. Zpět k práci jsem je přemlouvala jen obtížně. Také se mi stalo, že děti motivační hra zaujala natolik, že nechtěly skončit s hrou a jít tvořit.

Ve svém projektu jsem hojně zařazovala stříhání. Je to proto, že plno dětí, byť školáků, neumí nůžky správně držet natož s nimi dobře stříhat.

Mnoho dětí má velice nízkou sebedůvěru, i když měly výtvary hezké, nelíbily se jim. Možná je chyba na straně rodičů a pedagogů. Děti je třeba stále chválit, i když se jedná o maličkost.

Soutěže jsou pro děti mladšího školního věku jako stvořené. Udělají téměř cokoli za vítězství spojené s odměnou. Ale je třeba děti korigovat správným směrem, aby soutěživost nepřesáhla mez k agresivitě.

Ve školní družině byly i děti se zrakovým postižením, ty se ale do výtvarné činnosti nezapojovaly. Jejich přítomnost pro mnohé „zdravé“ děti byla červená k lumpačení, především děvčata se o spolužáky se zbytky zraku vzorně starala.

Ve svém projektu jsem se snažila děti seznámit s odlišnými výtvarnými technikami, než s jakými se setkávají ve škole. Pro mne bylo velkou odměnou vidět veselé a soustředěné tváře. Některé děti se vztekaly, že jim něco nejde (stříhat, lepit), ale i to je pro vychovatele pozitivní ohlas jeho tvořivého výtvarného nápadu.

Projekt měl přimět děti k zamyšlení nad životním prostředím. Po rozhovoru s některými rodiči se můj záměr projektu podařil. Rodiče mi vyprávěli, jak je jejich vlastní děti nutí třídit odpad.

Jsem velice ráda za možnost realizovat výtvarné činnosti, obohatilo mne to o zkušenosti, nápady, o reakce dětí i rodičů (při výstavě dětských výtvorů).

„Uměním může být cokoliv.“ (Marcel Duchamp)

„Umělcem může být kdokoliv.“ (Joseph Beuys)

„Umění může být kdykoliv.“ (Václav Stratil)

Použité zdroje:

BABYRÁDOVÁ, H.: *Symbol v dětském výtvarném projevu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2079-2.

BABYRÁDOVÁ, H.: *Výtvarná dílna*. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-705-4.

BEAN, R.: *Jak rozvíjet tvořivost dítěte*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-035-9.

BETTELHEIM, B.: *Za tajemstvím pohádek – proč a jak je číst v dnešní době*. Praha: NLN, s. r. o. 2000. ISBN 80-7106-290-1.

BLÁHOVÁ, K.: *Uvedení do systému školní dramatiky*. Praha: Ipos, 1996. ISBN 80-7068-070-9.

ČÁP, J.; MAREŠ, J.: *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

DAVIDO, R.: *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Praha: Portál, 2001.

ISBN 80-7178-449-4.

HAGARA, L.; ANTONÍN, V.: *Velký atlas hub*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2005. ISBN 80-7360-334-9.

HAVLICKÁ, E.; MARXOVÁ, Z. et al.: *Ekologické hry*. Olomouc: Votobia Production, 1992.

HLAVSA, J. et al.: *Psychologické metody výchovy k tvořivosti*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.

HOŇKOVÁ, I.: *Můj pohádkový herbář – Luční rostliny*. Praha: Krigl, 2007. ISBN 80-86912-09-4.

KOVÁŘOVÁ, I.: *Výtvarné hrátky pro nejmenší*. Č. Budějovice: Sdružení sv. Jana Nuemanna, 2004. ISBN 80-86074.24-2.

- KREJČÍŘOVÁ, O.: *Estetická výchova mentálně retardovaných*. Olomouc: Netopejr, 1998. ISBN 80-86096-12-2.
- LANGMEIER, J.: *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicenum, 1983. ISBN 80-201-0098-7.
- LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J.: *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole: teoretická východiska a praktické postupy, hry a cvičení*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-205-X.
- MAŇÁK, J.: *Rozvoj aktivity, samostatnosti a tvořivosti žáků*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1880-1.
- MARKOVÁ, Z.: *Hry a nápady pro školáky: jaro*. Praha: Grada publishing, 2003. ISBN 80-247-0601-6.
- MIŠURCOVÁ, V.; SEVEROVÁ, M.: *Děti, hry a umění*. Praha: ISV, 1997. ISBN 80-85866-18-8.
- NAKONEČNÝ, M.: *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7.
- NĚMEC, J., PUCHÝŘ, R., ZHOŘ, I.: *Výtvarná tvorba v družinách mládeže*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1956.
- PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 3. aktualizované vydání Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- PETLÁK, E.: *Klíma školy – a klíma třídy*. Bratislava: IRIS, 2006. ISBN 80-89018-97-1.
- PIAGET, J.; INHELDEROVÁ, B.: *Psychologie dítěte*. 5. vydání. Praha: portál, 2007. ISBN 978-80-7367-263-8.

PRŮCHA, J.: *Přehled pedagogiky – Úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.

READ, H.: *Výchova uměním*. Praha: Odeon, 1967.

SPOUSTA, V. et al.: *Metody a formy výchovy ve volném čase: kultura a umění ve výchově*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1275-7.

ŠIKULOVÁ, R., RYTÍŘOVÁ, V.: *Pohádkové příběhy k zábavě i k učení*. Praha: Grada publishing, 2006. ISBN 80-247-1361-6.

ŠIMONOVÁ, A.: *Výtvarná dílna*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-960-7.

UŽDIL, J.: *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-599-7.

UŽDIL, J.: *Výtvarný projev a výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978.

VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VÁŽANSKÝ, M.: *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print-Typia, spol. s. r. o., 2001. ISBN 80-86384-00-4.

VONDROVÁ, P.: *Výtvarné techniky pro děti*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-329-1.

ZEMAN, J.: *Vnímání a fantazie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003. ISBN 80-7041-689-0.

Internetové odkazy:

Pojem *výtvarné umění*. [cit. 2009-04-10]. Dostupný na www:

http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=169.

Pojem *Motivace*. [cit. 2009-04-10]. Dostupný na [www:
http://referaty.superstudent.cz/materialy/motivace-osobnosti](http://referaty.superstudent.cz/materialy/motivace-osobnosti).

Pojem *Výtvarný projev*. [cit. 2009-04-03]. Dostupný na [www:
http://lide.uhk.cz/pdf/ucitel/pshypil1/DVP.htm](http://lide.uhk.cz/pdf/ucitel/pshypil1/DVP.htm).

Seznam příloh:

Barevné stromy a stromky - Příloha I.

Zvířátka z keramiky – Příloha II.

Barevné houby – Příloha III.

Stavíme domečky pro zvířátka v opravdovém lese – Příloha IV.

Nezbední pavoučci – Příloha V.

Zajímavé postavičky z přírodních materiálů – Příloha VI.

Neobyčejné květináčky – Příloha VII.

Květ do neobyčejných květináčků – Příloha VIII.

Kamínková zvířátka – Příloha IX.

Kouzelní motýlci – Příloha X.

Kytičky na hlavičky – Příloha XI.

Já – celá postava – Příloha XII.

Přílohy

Příloha I.

Příloha II.

Příloha III.

Příloha IV.

Příloha V.

Příloha VI.

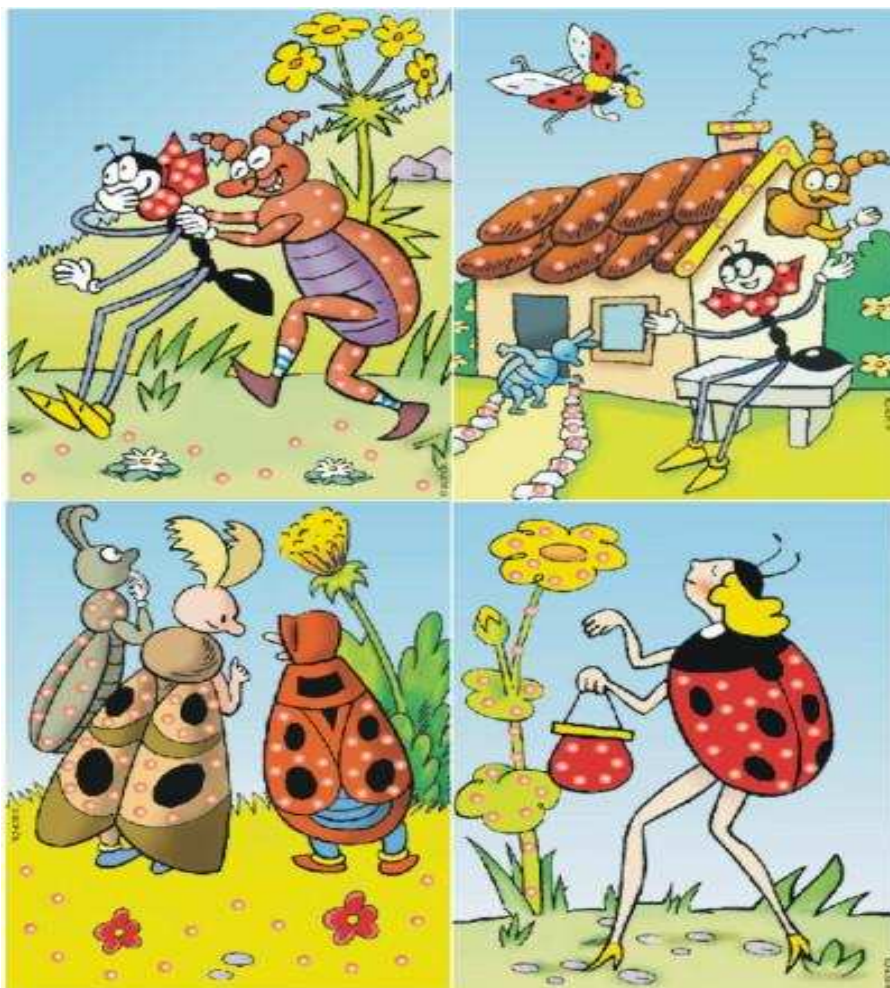
Příloha VII.

Příloha VIII.

Příloha IX.

Příloha X.

Příloha XI.

Nepořádek

hudba: Jirí Hradec
text: Šárka Kavanová

$\text{♩} = 140$

G C
Ta - dy pa - pír, i - ge - lit - ka, ta - dy kou - sek sva - či - ny.

D C G
Snad ne - ma - jí po - pe - lá - ři ce - lo - roč - ní prázd - ni - ny?

G E₇ C/E D/F#
Jed - na, dva, tři, pět hro - má - dek! To je pěk - ný ne - po - řá - dek!

G C
To si je - nom lí - dé mys - lí, že je nik - do ne - vi - dí!

D C G G
Kres - lí po zdech, ne - u - klí - zí a vů - bec se ne - sty - dí!

G E₇ C/E D/F#
Všu - de ko - lem čmá - ra - ni - ce, vy - sy - pa - né po - pel - ni - ce.

G C
Tak ne - buď - me ne - po - řá - d - ní a snaž - me se u - klí - zet,

D C G
ať nás k to - mu tá - ta s má - mou ne - mu - se - jí po - bí - zet.

Příloha XII.

Hlava ramena

Ref. Hla - va ra-me-na ko-le-na pal - ce, ko-le-na pal - ce, ko-le-na pal - ce,
hla - va ra-me-na ko-le-na pal - ce, o - či u - ši pu - sa nos.
1. Za mi - nut - ku přij - du kvám já tan - čím roz - ně rád,
zpí - vám ská - ču sho - ra do - lů chci jen tan - co - vat,
ří - díím do - le - va a ří - díím do - pra - va,
dis - ko je tu za - se zpát - ky to je zá - ba - va.

Ref. /:Hlava ramena kolena palce... :/

Ref. /:Hlava ramena kolena palce... :/

2. Když je venku horko, prší, nebo pálí mráz,
bacily už netroufnou si na nikoho z nás,
běžím doleva a běžím doprava,
disko je tu zase zpátky to je zábava.

3. Jestli chceš být stále zdravý jdi si zaplavat,
do studené vody přece skáče každý rád,
plavu doleva a plavu doprava,
disko je tu zase zpátky to je zábava.

„hlava...ramena...kolena...palce“

„hlava...ramena...kolena...palce“

Ref. 3x /:Hlava ramena kolena palce... :/ - začít pomalu a zrychlovat

Abstrakt

PLACEROVÁ, J.: *Motivace k výtvarnému umění prostřednictvím výtvarných technik v pedagogice volného času*. České Budějovice 2009. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Irena Kovářová

Klíčová slova: výtvarné umění, výtvarné techniky, motivace, mladší školní věk, školní družina, pedagogika volného času, výtvarný projekt.

Práce má dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části práce jsou vysvětleny související pojmy s motivací k výtvarnému umění, jako je kreativita, představivost a fantazie, přiblížení vybraných výtvarných technik, vymezení období mladšího školního věku, objasnění pojmu pedagogika volného času a pedagog volného času.

Praktickou částí je výtvarný projekt, který je složen z výtvarných činností. Výtvarný projekt je realizovaný ve školní družině s dětmi prvních a druhých tříd základní školy. Jednotlivé části projektu obsahují různé motivační prvky, je zde patrné propojení mezi jednotlivými výchovami – výtvarná, tělesná, hudební.

Abstract

Visual art motivation through visual art techniques in Pedagogy of leisure time.

Key words: Visual art, visual art techniques, motivation, younger pupil age, school nursery, Pedagogy of leisure time, visual art project

The diploma paper consists of two parts – theoretical and practical. There are explained notions related to visual art motivation in the theoretical part like creativity, imagination and fantasy, explanation of chosen visual art techniques, definition of younger pupil age, explication of pedagogy of leisure time and pedagogue of leisure.

The practical part consists of visual art project which is composed of visual art activities. The visual art project is realized at the school nursery with pupils of the first and the second classes. Each part of the project contains various motivational elements. There is an obvious interconnection among particular subjects – fine art, physical education and music.

